ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

Βιβλίον Ἑλλωϊστὶ καὶ Ῥωμαϊστί.

FAMILIARIUM

COLLOQUIORUM

LIBELLUS

GRÆCE & LATINE

Auctus & recognitus.

Accesſit & utilis *Dialogus*
de ratione Studiorum
rectè Inſtituenda.

ITEM,
Oratio de Ratione diſcendæ ac docendæ
Linguæ *Latinæ* & *Græcæ*.

Autore *Joanne Poſſelio*.

LONDINI,
Typis *Ioannis Macock* pro Societate
BIBLIOPOLARUM. 1660.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΟΣΣΕΛΙΟΣ.

Τοῖς Ἀνδράσι Φιλομούσοις καὶ Σπουδαίοις, τοῖς μὴ τῆς εὐτεβοῦς παιδείας τὰς νεανίσκους τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν, εὖ πράττειν.

Ὀρθῶς καὶ ναυσχόλως τού τινος τῶν σοφῶν εἰρῆσθαι,

Ὃς μὴ Ῥωμαίοις Ἕλληνικὰ γράμματ' ἔμιξεν,
Οὐ δικαίαν λογικὰ τέκνωμα ἀνδρὸς ἔχειν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων, πεπαιδευμένων καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν τὰς Ῥωμαϊκὰς λογοτέχνας, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἐαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τὸ ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, περὶ τὴν Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα ἐκ ἄλλοις, πλὴν Ἑλληνικῶν, λέξεσιν, ἐκφωνεῖσθαι δικάζοντας, μᾶλλον δὲ τὸν λόγον Ῥωμαϊκὸν ἐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, εἰ δὲ χαρίεν, εἰ ἐρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης οἷόν τε ἦν. Πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφελεῖσθαι πάντες, ὅσοι ἐν τῇ ἐαυτῶν περὶ τὰ γράμματα παιδεῖᾳ, τὰ Ῥωμαϊκὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἰσχύοντες τυγχάνωσιν. Ἐγὼ δὴ ἵνα καὶ ἐμαυτὸν μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τὴν νεανίσκων βοηθήσω,

βοηθήσω, τέτες τες διαλόγες ἐξέδωκα, αὐτες τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει σωναρμώσας. Τέτες εἰ σπεδαίως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸ βίον, αἰσθήσονται τέτε τὸ πόνε πλεῖσον ὀνησόμενοι. Ἐρρωσθε, καὶ μεθ' ἡμῶν τῶν περὶ τὰς τέχνας καὶ γλώτλας σπεδῆτε εἰς τὸ τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ αἴτιον δοξάζειν, καὶ τὸ ἀληθινὸν περὶ αὐτε, καὶ τὸ υἱὸ αὐτε ἀγαπητὸ Ἰησᾶ Χριστᾶ, τὸ Κυρίε ἡμῶν, διδαχὴν μηκυίειν, καὶ τιθεσθε, μεμνημένοι τὸ τε Δανιὴλ, Οἱ σωιέντες ἐκλάμψεσιν ὡς ἡ λαμπρότης τε στερεώμα, καὶ ὡς τὸν τῶν δικαίων τῶν πολλῶν, ὡς οἱ ἀστέρες, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι. Ἐκ τῆς Ῥοδοπόλεως, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας ᾳ χ ξ ς'.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡΣ ΧΡΗ'
Ἀσπάζεσθαι καὶ ἐπεύχεσθαι.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Χαῖρε ἀνερ θεοφανέσταλε.
Χαῖρε Κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

Ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ἐμοίως.
Σῶζῃ ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.
Ἡδεῖα ἐμοί ὀξιν ἡ { παρουσία / ἄφιξις } σου.
Χάειν σοι ἔχω
Δέομαι τοῦ Θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

Ἀπόκρισις.

Ταὐτὸ καί σοι εὔχομαι.
Εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
Ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

Ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον καί σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλταλε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λοῦσόν σου.

Ἀπόκρι-

SALUTANDI ET BENE Precandi formulæ.

Alve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimùm frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu
Salve ſimiliter.
Salvum te advenisſe gandeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

Ἀποκρισις.

Ἔχω σοι χάριν.
Ἡδεῖα μοι ἔσται ἡ συνουσία σου.
Ἔρρωσο εὐδαιμόνως.
Καὶ σὺ ἔρρωσο { εὖ. / κάλλιστα. / εὐτυχέως.
Ἔρρωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ' ὅπη δεῖται καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.
Διδάσκαλος.
Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε.
Παιδάριον.
Πατήρ μου δεῖται { ἀκοῦσαί / ὄψεσθαι } σου μετ' αὐτοῦ { τὴν ὥραν δεκάτην. / ἐνδεκάτην. / πέμπτην. / ἕκτην.
Κύριός μου αἰτεῖ παρά σου { ἀκοῦσαι. / ὄψεσθαι } συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ δείπνῳ.
Πατήρ.
Βάδιζε { καλέσαι / πεῖσαγειν } τοὺς κεκλημένους.
Παιδάριον.
Βαδίζω πάτερ.
Πορεύομαι κύριε.
Ἐκτελέσω τὰ προσταγμένα.
Χαῖρε { κύριε / καθηγητὰ } φιλανθρωπότατε.
Ἀποκρισις.
Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM formulæ.

Salve Præceptor.

Præceptor.

Salve & tu mi { puer. / discipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat { prandeas, / cœnes. } te, ut apud se { decimâ / undecimâ. / quintâ. / sextâ. } horâ

Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in { prandio. / cœnâ. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis salvus { Domine / Præceptor } humanissime.

Responsio

Salvus sis tu quoque mi puer.

Παῖδες { μὴ σεαυτὴν φιλαν- θρωπίαν σεαυτῇ } { ἄρειον δεῖπνον } ἐλθέ-
Κύριος { ὅταν ἐθέλῃς ὅτι τὸ } { ἄρειον δεῖπνον } των.

Διδάσκαλε λαμπάδαι, παῖδες οἱ κεκλημένοι ἤδη παρεσπάρησάν σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νυῦν ἂν ἀνέκειντο.

Διὰ τοῦτο δέονταί σε, ὅπως τὸ { ἄρειον δεῖπνον } ἐλθεῖν.

Ἐπίκειται { πέμπτη. ἕκτη. δεκάτη. }
Ἐπικρέμαται { ἑνδεκάτη. }
Ὁ τῶν { ἀρίστων δειπνεῖν } χρόνος πάρεστι.

Παρεῖσιν οἱ κεκλημένοι ὅπως τὴν θύραν.
Εἴσιμεν τοὺς κεκλημένους.
Ὑποδέχου τοὺς σωσθέντας.
Ὑιός.
Χαῖρε διδάσκαλε ἀοίδιμε.
Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμᾶς τῆς συμποτίης.

Πατήρ.

Ἑτοίμασον τὸ { ἄριστον δεῖπνον } παιδάριον.
Παρασκεύαζε Σῶον } τὴν τράπεζαν.
Παράθες { ἄρτον κοχλιάρια } { ἀργυρᾶ. ξυλινά. }
Φέρε { καρδόπιον. ὀθόνην. ποτήρια. }
Ἔκλυε { τὴν κύλικα. τὸ ἀργυροῦν ποτήριον. }

Τὸν

Pater { meus expectat humanitatem tuam, } { prandium / cœnam } veniat.
Herus { a, ubi voler, ad }

Eximie Domine Doctor omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant; & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad { prandium / cœnam } accedas.

Imminet { hora { quinta. / sexta. / decima. / undecima. }
Instat }

Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intrò convivas.

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quòd non dedignaris nostrer esse conviva.

Pater.

Para { prandium / cœnam } puer.

Adorna / Sterna } mensam

Appone { panem. / cochlearia } { argentea. / lignea. }

Adfer { panarium. / mappam. / pocula. }

Elue { calicem. / argenteum poculum. }

Cir-

Τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
Τίθη καὶ τὴν τάξιν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφαλαῖα ὅπι-
Φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας. (τίθη.
Νίπτε σὺ πρότερον.
Νίπτε τὰς χεῖρας.
Νίψομαι ὁμῶς.

Ἐπίδου μοι { χειρόμακτρον. / ὀλοσάραχον.

Ἔκμασε τὰς χεῖρας.
Τί ἐσήκαλε;
Καθέζεσθε.
Καλακλίνεσθε.

Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον } { διαπεθήρεται / διὰ τὴν σιτῶ } { ἀπουσίαν. / ἀναβολήν. / βραδύτητα.

Τὸ σιτίον παρελίθη, καθέζεσθε ἔνδον.
Πῶς κελεύεις με καθέζεσθαι;

Ἐν πρώτῳ πρὸ τόπῳ { καλακλίνου. / ἀνάπεσο.

Ἀνέπεσον οἱ κεκλημένοι.
Παιδάριον, ἐυλόγησον τὴν τράπεζαν.

Παιδάριον.

Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι. Κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
Περσίθω καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τῆς δημηγορείας ἔμαθες.
Πᾶν κλίσμα καλὸν, καὶ ἁδὲν ἀπόβλητον μὴ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, ἃ Τιμόθεος ἔφη.

Φέρε { ζιτία, τροφὴν, ὄξος. / κρέα, ὀπτά. / ἰχθύας ἑφθά.

Δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑδρίαν.

Ἐπίδου

Circum in medicum menſæ ponito.
Colloca ex ordine ſellas, & pulvinaria ſuperpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unâ
Porrige mihi { mantile / ſalinum }
Abſterge manus.
Quid ſtatis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cæna / Convivium } corrumpitur tuâ { abſentiâ, / morâ, / tarditate.
Cibus appoſitus eſt accumbite igitur,
Ubi jubes me ſedere?
In primo loco { accumbe. / diſcumbe.
Accubuerant convivæ.
Puer, conſecra menſam.

Puer.

Oculi omnium in te ſperant Domine, &c.

Adde etiam ſententiam memorabilem, quam nuper ex concione ſacra didiciſti.

Quicquid creavit Deus, bonum eſt, & nihil rejiciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 Tim. 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum, / carnes, { aſſas. / piſces, { elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

Ἐπίδου μοι τὸν { τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα. / κάνθαρον. / τυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον.

Εὐλογείτω ἡμῖν { τοῦτο τὸ ποτόν / τοῦτον τὸν οἶκον } ὁ Χριστός.

Ἔξω ὑμῖν σωληνάριόν ἐστιν ὁ ζύθος.

Γένοιτο τοῦτο, φίλε πολλά, Ἀμήν.

Δός μοι τι { τῆς ὀρνιθος. / τοῦ ἀλεκτορος. / τῶν ἰχθύων. / τοῦ ἄρτου.

Βάλει τι τοῦ { κρέως; { Ναί. / χλωρός; { Βάλομαι. / ἰχθύος; { Οὐ βάλομαι.

Ἔγχει { ζύθον / μελίκρατον, / οἶνον } { ἵνα πίνωμεν.

Οὐ θέλεις πίνειν;

Διὰ τί οὐ πίνεις;

Καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.

Οὐ διψῶ. Ἱκανῶς ἔπιον.

Προπίνω σοι. Ὁ θεὸς εὐλογείτω.

Ἡδέως παρὰ σοῦ λαμβάνω.

Μὴ ὅλον ἔκπινε.

Ἱκανόν σοι λείπω.

Πλείον σοι λείπω, ἢ μέλλω πίνειν.

Ζύθον / Οἶνον / Ὑδρόμελι } οὐκ ἔτι ἔχομεν.

Ἀποτεμνέ μοι τι τοῦ κρέως βακολικὸς, τοῦ καπνῷ σκληρωθέντος.

Αἶρε τὸ πίνακα τοῦτον, καὶ παράθες ἑστιατὰ ἄλλα:

Ἀνί-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caſeum.. / panem. / culcullum.

Soſpitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Chriſtus.

Sit vobis ſaluti hæc cereviſia.

Id faxit Deus, chare puer, Amen.

Da mihi aliquid de { gallina. / gallo. / piſcibus. / pane.

Vis aliquid de { piſce? / anſere? / carne? } { Etiam. / Volo. / Non volo

Infunde { cereviſiam, / aquam mulſam, / vinum, } { ut bibamus.

Non vis bibere?

Cur non bibis?

Rectè me mones, omnino enim ſitio.

Non ſitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis tibi relinquam.

Plus tibi relinquam quàm bibiturus ſum.

Nihil { cereviſiæ / vini / aquæ mulſæ } reliquum eſt

Abſcinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

Ἀνεπλήρωσα } τὴ ὄρεξιν.
Ἔπαυσα }

Σὺ μὲν } ὀλιγόστος } εἶ.
ὀλιγόβροφος }

Οὐκ εἰμὶ ἀδδηφάγος.

Πίνε· ὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, Ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι.

Ἀλλὰ, βέλτιόν ὄζι, τὸ τῦ Χειςῦ. Περσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρωθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ.

Παρέχετε ὑμᾶς } φαιδράς.
ὠειχαρεῖς.

Ὄπνησον, ὦ παιδάριον, τὸ ἱχθιὸν τῦτον ἐν ἐχαείῳ, καὶ φυλάττε μὴ καταικήσαι.

Φρόντιζε, ὅπως τὰ ὠά ἑψηθῇ } μαλακώτερα.
σκληρότερα.

Τὰ ὠά ὄζι } μαλακά.
ὠμά.
τῦ δέοντος μαλακώτερα.

Ἄλλατε σφαίρας.

Ἄρνα } τὰ ἐδέσιμα, } τὸν ἄρνον.
τὸ βάτυρον, } τὸν τυρόν.

Παρατίθει λεκάνην σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

Ἐνεγκε τραγήματα, παιδάριον.

Ῥόμυττε τὸν λύχνον.

Φύλαττε σβεννύσαι τὸν λύχνον.

Παρατίθει } μᾶλα, } ἄπια } Βατιλικά.
κοκκύμηλα, κεράσια
λεπτοκάρυα, κάρυα } Περσικά.
σταφυλὰς, ἀμυγδάλας.
σταφίδας, ἄπια ὀπτά.

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπιςδυκὼς, ὀπὶ } ἄριστον } εὐπετεῖς ὑμᾶς
δεῖπνον } ἐκάλεσα.

Οἱ

Explevi } famem.
Sedavi }

Tu perpauci cibi es.
Non ſum edax.
Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, Aut bibe, aut abi.
Sed melior eſt CHRISTI lex, Cavete vobis, ne quando graventur corda veſtra crapulâ & ebrietate.

Præbete { lætos.
vos { hilares.

Torre, puer, hunc piſcem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur { molliuſcula.
{ duriuſcula.

Ova { ſunt mollia,
{ ſunt cruda,
{ juſto molliora ſunt.

Muta orbes.

Tolle { cibum, panem, } { butyrum, caſeum. }

Appone pelvim cum mantili.
Adfer bellaria, puer.
Emunge candelam.
Cave ne lychnum extinguas.

Appone { poma. pruna. nuces avellanas. uvas. paſſas paſſas. } { pyra. cerafa. juglandes. amygdalas. pyra toſta. }

Ego veſtrâ comitate fretus, ad { prandium frugale cœnam frugalem } { vos invitavi.

Con-

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σε ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σε οὐκ εὐτελὲς, ἀλλὰ πολυτελές ὄντι.
Τὸ δεῖπνόν σε μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δεόντος γέγονε.
Ὅτι ἀπολογίαν ποιεῖς, τοῦτο μόνον καλῆ γραῒ λέον ὄντι.
Οἰκεῖοι φίλτατοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δεῖπνίδιον, καίπερ εὐτελὲς, φέρειν.
Ἔχω σοι χάριν ὅτι ὅπερ τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἡδίονά με ἐκάλεσας.
Οὐδέν ὄντιον αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ

Περὶ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγὲ, δέομαί σου συγχωρῆσαί μοι τὴν σχολὴν ἀπεῖναι τὴν ὥραν πρώτην τοῦ λέγειν ἕνεκα
Ἀξιῶ σε, δέεσθαί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν, δεῖ γάρ με ὁπωσοῦν τελεῖσθαί τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σοι τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀγρὸν βαδίζειν, τοῦτό σου συγχωρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν { ἀποσκάλεσθαι. / ἀποπαῖσαι. / ἀρῆσαι. } τοῦ διδασκάλου, ἕνεκα τοῦ ἔχω.
Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.
Ἐξέστω μοι { τοῦ διδασκάλου καλέσαντος, τῆς σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς { πάππον. / πάτερα. / ἄρσον. } τὸ ἀγοράζειν.
Πρὸ τῆς θύρας τις σὲ ὀπτιμεῖ με προσερεῖν δέομαι ἂν σε δέεσθαί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.
Κύριός μου Παιδὸς { μὴ κέλευσέ με δεκάτην. / οἴκαδε ἐπανελθεῖν τὴν ὥραν πρώτην. } τοῦτο ἵνα μοι ἐξὸν ποιεῖν ἀξιῶ. / δεύτερα.

Ἀλγέω

Convivæ.

Prandium tuum ſupra modum ſplendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, ſed ſumptuoſa eſt.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum eſt.
Quòd excuſas, id unum habes, cur accuſandus ſis.
Amici chariſſimi, quæſo ut cœnulam noſtram, licèt tenuem, æqui bonique conſulatis.
Habeo tibi gratiam, quòd ad hanc cœnam longè ſuaviſſimam me vocaſti.
Non eſt quòd gratias agas.
Ego agnſco me tibi gratiam debere, quòd ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM.

à Præceptore formulæ.

Obſervande præceptor, quæſo ut liceat mihi ſcholâ abeſſe horâ primâ, lavandi cauſâ.
Precor ut facias mihi facultatem manendi domi. Eſt enim mihi aliquid efficiendum.
Eſt mihi abeundum rus cum parentibus meis; id, ut tuâ pace fiat oro.
Concedat mihi peteſtatem exeundi, cauſâ. { levandi alvi. / ſolvendi ventrem. / reddendæ urinæ.
Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuſpiam gratiâ.
Liceat mihi { ludo literatio / ſcholâ } exire ad emendum { papyrũ, / penn〈illegible〉. / panem.
Quiſpiam me præ foribus conventum expetit. Quæſo itaque ut liceat mihi tuâ pace ad hunc exire.
Dominus / Pater } meus juſſit me domum redire { decimâ, / primâ, / tertiâ; } { id ut mihi liceat facere, / oro.

Ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τὰς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα.

Ἡ φὶς ταζει ἡμᾶς.

Κακῶς ἔχω, τούτου ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἰκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλταθε καθηγητὰ, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτῷ ἀπόλυσιν συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αἰτοῦσι σφίσιν αὐτοῖς ἁπᾶσι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλταθε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ὅπως ἀνέλαβον. Διὰ τοῦτο δέομαί σου, νουθετεῖν τοὺς συμμαθητὰς, ὅπως, εἴ τίς που αὐτὸ εὗρη, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητὰ, δίδαξόν με ὃν τρόπον λέξω Ἑλληνιστὶ, Joannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Καλὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, χάριν μοι τὰ πρῶτα στοιχεῖα Ἑλληνικῶν γραμμάτων διδάξαι. ὃς τῷ γέροντι ἂν μιμοῦμαι.

Διδάσκαλος.

Πῶ ἔχεις τὸν ἀρχέτυπον, ὃν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν σοι καλέγραφα;

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείαν ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεσπάρεξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδὲ, ἔχεις νῦν ἄλλον, φύλαξε ὅπως μὴ καὶ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, περιγραφὴν μοι τοῦ πίνακος τούτου.

Διδάσκα-

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Naſus ſtillat ſanginem.
Malè habeo, ideo quæſo, ut mihi liceat domum ire.
Joannes & Paulus petunt ſibi abſentibus dari veniam.
Amantiſſime Præceptor, Joannes petit ſibi abſenti veniam dari.
Clariſſime Præceptor, heri libellum quendam amiſi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiſcipulos, ut ſi quis fortè eum invenerit, mihi reſtituat.
Clariſſime Præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, *Joannes me verberavit.*

Præceptor.

Sic dices: Johannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi deſcribas figuras elementorum Græcorum, quas ſcribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præſcripſi?

Puer.

Eum per incuriam amiſi.
Joannes eum mihi diſcerpſit.

Præceptor.

En, habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæſo Præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πλεῖον θέλεις;

Παιδάριον.

Προσάρμοστε τῇ χειρί σε.

Δίδαξόν με τοῦτο ἀναγινώσκειν.

Τίνα βιβλίον ταῦτα ἀναγνώσομαι;

Πρόσταξόν μοι ὅσον χρή με ἐκμανθάνειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Ἄγε μοι γραμμάς.

Οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

Οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μαχαιρίδιον. / χρήματα, πλεῖον γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡς ΧΡΗ' παρὰ διδασκάλῳ ὧδε τὸ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἦκες;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.

Βραδύτερον ὀξυ- { συμπόσιον { εἰς μέσην νύκτα / ὑπνίωσιν διὰ τὸ } δεῖπνον { ἀναβεβληκότος

Τὸ ὡρολογεῖον ἡμᾶς διήμαρτε.

Διὰ ἀμέλειας καταλιπὼν βίβλον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐκ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε ἀνέδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ὑποθεῖναι τὰ ξύλα

Ἀπέσταλέ με { δεσπότης, δέσποινα. / πατὴρ, μήτηρ.

Ἤνεγκα { οἶνον { τῷ παιδί. / ζῦθον { τῷ Κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, διὰ τί { τοσοῦτον χρό- { τοῦ σχολῆς; / νον οὐκ ἔλθες εἰς { τὸ διδασκαλεῖ-

Δι

Præceptor.

Qualem pennam cupis?
Attempera ad manum tuam:
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?

Puer.

Præscribe mihi quantum ediscam hâc horâ.

Duc mihi lineas
Non habeo atramentum.
Non est mihi { atramentarium, cultellus, pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI
apud Præceptorem absentiæ.

Præceptor.

Cur tam serò venis?
Nostris scriùs me somno excitaverunt.
Scriùs surrexi præter voluntatem.
Scriùs expergefactus sum propter { convivium, cœnam } in mediam noctem prolatam.
Horologium nostrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in esponendis lignis.
Miserat me quopiam. { herus, hera, pater.
Attuli { vinum, cerevisiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur
Quam ob causam { tanto tempore non venisti in } scholam? ludum literarium?

Διὰ τί ὁ παρεγένου { πρώτῃ / τελάστῃ / ἕκτῃ } { τῇ ἀναγνώσει, / τῇ δημοσίᾳ ἱερᾷ ;

Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον ὁ παραγίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει.

Μαθητής.

Κακῶς / Ἀῤῥώστως } εἶχον.

Ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / μασχάλην. }

Ἐπύρεττον.

Οὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκελεαί. / ὑποδήματα. }

Ἐλόμην ἐν τῇ οἰκίᾳ τὴν ἡμέραν.

Οἱ γονεῖς μὲ ἠθέλον με εἰσπέμψαι εἰς σχολὴν διὰ { τὸ ὑπερβάλλον ψύχος. / τὸ πολὺ χιόνα. / τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον. }

Ἐσφάξαμεν { χοίρους. / βοῦς. / πρόβατα. }

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἠθέλον με παραγίνεσθαι.

Δέομαί σε διδάσκαλε, συγχώρησόν μοι ἔχθην. Μετὰ ταῦτα γὰρ σπουδαῖος καὶ σωφρονέστερος ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ. Διδάσκαλος.

Ἴδε βλέπω τί πρέπει Πέτρε, ὅτι ἐν τῇ νυκτὶ ἄπεστι τοῦ διδασκαλείου.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε. Πειθόμαι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσέν ἐρωτῆσαι, τί πρέπει τὴν ἀναγνῶστην ὁ παραγινόμενος.

Πέτρος

Cur non interfuisti horâ { primâ / quartâ / sextâ } lectioni, concioni?

Quid te impedivit, quo minùs hodie interfueris lectioni?

Discipulus.

Malè habui.

Ægrotavi.

Dolui { caput. / venter. } mihi

Laboravi febri.

Non erant { sibialia / calcei. } mihi

Lavimus domi nostræ.

Parentes voluerunt { inmensum frigus / vehementem æstum, / pluviam, imbrem. } me frequentare scholam propter

Mactavimus { porcos. / boves. / oves. }

Nuptiæ celebratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, posthac enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quòd nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre.

Salve & tu condiscipule.

Joannes.

Præceptor jussit interrogare, quid agas quòd lectionibus non interfis.

Πέτρος.

Ὁρᾷς με { ἀσχολούμενον. / κακῶς ἔχοντα; / νοσοῦντα.

Διὰ τοῦτο δέομαί σου, ὅπως με ἀπολύσῃς ἀπολογουμένους.

Ὅταν βέλτιον ἔχω ἄξομαι, ταχέως ἀναστρέψω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὸ σχολεῖον.

Μαθητής.

Διέταξα διδάσκαλε ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἐσκηνέναι. / ὅπως ἐστάλης γεγραφέναι.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ δεῖς ἡμέρας σωσεχῶς.

Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.

Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασιν, αὐτῷ ἀδεμίαν ἀπάρξαι παραγωγείαν, διὰ τοῦτο δέονταί σου { κωλύειν { αὐτὸν, ὅταν εἰς τὸ σχολεῖον ἐπανέλθῃ. / ῥαβδίζειν

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὡς ΧΡΗ' καλιγραφῆσαι μαθητὴν παρὰ διδασκάλου.

Φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι παράγμα.

Ἐνοχλεῖ με.

Οὐκ ἐᾷ με. Ὠθεῖ με. Θλίβει με.

Ἰωάννης { καλαγελᾷ { με: / προσέβαλέ μοι πόδα, ἵνα πέσω: / Κυίζει τὰς βιχάς μου. / Οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare.

Ideo oro ut me absentem excuses.

Ubi melius habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi Præceptor, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse: / literas scripsisse.

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse.

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } ipsum cùm in scholam fuerit reversus.

FORMULA DEFERENDI
Discipulum ad Præceptorem.

Charissime Præceptor, Johannes exhibit mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non sinet me Trudit me Premit me.

Johannes { illudit { mihi / me. / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non sinit me transire.

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { γεάφουσα. / ἐκμανθάνουσα. / ἀναγινώσκουσα τὴν ἀναγνωσιν.

Κατέχει τὸν τόπον μου.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἐτυφλό με { βακτηρίᾳ. / μελανδοχείῳ, κολάφῳ.

Ἐκολάρισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χιόνα.

Ἐκβαλέ με λίθῳ.

Ἐξαμμάτισέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ.

Ἐνέπλυσεν εἰς { χλαίνάν / εἷμά / ἱμάτιόν } μου.

Κατηρήσατό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

Ἐσπάραξε { τὴν βίβλον.
Ἔκαυσε

Ἐρρύπανε { τὸ βιβλίον / τὸν πῖλόν / τὸ πιλίδιόν } μου.

Ὀφείλει μοι { χρήματα. / δηνάρεον.

Οὐ βέλεταί μοι { ἀποτίειν. / ἀποδοῦναι, ἀντίειν.

Διαβαίνοντα { ὑπάτκ / βελόντῃ / ἐκκλησιαστῇ } οὐκ ἀνέῳξε τὸ κέφαλόν.

Οὐ παρέσχεν ἀνδρὶ συμβῆναι τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία

Interturbat me { scribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem.

Occupat locum meum.

Extrudit me ex meo loco.

Percuſſit me { baculo. / atramentario, pugno.

Colaphum mihi impegit.

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petiit me lapide.

Vulneravit me { gladio. / cultello.

Conſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.

Imprecatus eſt mihi. Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioſo nomine.

Comminatus eſt mihi graviter.

Petulantur me calumniatur.

Diſcrepſit / Aduſſit { librum meum.

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

Debet mihi { pecuniam. / denarium.

Non vult mihi { perſolvere. / reddere, ſolvere.

Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Ἀπολογία.

Οὐχ ἕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης φάσκει.
Πέτρος { μισεῖ με. / συμφώνως ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει καλά με.
Οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
Οὐκ ἠφάμην αὐτῶ σκηλύω.
Οὐκ ἐκὼν ἔπραξα.
Διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
Οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ αὐτὸς εἰς μὲ ἐξήμαρτε.
Μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
Μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
Οὐδὲν τοιοῦτο μὴ ταῦτα ποιήσαμι.
Οὐχ ὑπῆρξέ μοι { σχολὴ τοῦ { χαίρειν / μανθάνειν } } ταῦτα.
Διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.
Ὑπισχνοῦμαι / Ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.
Πῶς { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } Οὐκ οἶδα, ἀγνοέω.
Ἔστιν ἐν τῷ { μυσείω. / ταμείω. / ὑποκαύσω. / ἀφεδρῶνι. / κήπω. / σαθμῷ. / μαγειρείω. / βαλανείω. / κοιτῶνι. / ὑπερῴω, vel ἀνωγέω. / σανιδώματι. / ὑπογέω, ναῷ, vel ἱερῷ.

Οἶκοι

Excuſatio.

Non ita ſe res habet.
Johannes mentitur.
Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc commiſcitur in me.
Non læſi eum.
Non attigi ipſum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, ſed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale deinceps faciam.
Non fuit mihi otium { ſcribendi / diſcendi } hæc.
Propter occupationes non potui adeſſe.
Promitto / Polliceor } meliora.
Ubi eſt { pater? / mater? / præceptor? } Neſcio, Non ſcio.
Eſt in { muſæo. / penu, vel promptuario. / æſtuario. / latrinâ. / horto. / ſtabulo. / culinâ: / balneo. / cubiculo. / ſuperiori ædium parte, h. e. cœnaculo. / tabulato, ſeu contignatione ædium. / cellario, templo.

Do-

Οἴκοι ἀν ἔσι,

Ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΩΝ

καὶ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

Προσέρχου
Πρόσελθε δεῦρο } ὦ Πέτρε.

Ἴσα
Μένε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοι τι εἰπεῖν.

Ἔστιν ὅ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ παρά σε αἰτήσω.

Δέομαί σου συνεπιτρέψαι μοι παρὰ τῷ διδασκάλῳ σοὶ τὰ ἀπεῖναι. Ἀσχολοῦμαι γὰρ σοὶ ῥητὰ σφάλματα, διὰ τοῦτο νυῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἴη ἃ ἀνώσαμαι.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μὲν, ἀλλὰ σοὶ ταύτας τὰς ὁμολογίας, ὅπως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἰ ποτέ μοι δεήσει.

Ἐμιλώδες μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τὴν ὥραν πρώτην, δευτέραν;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἀκούσεν μὲ ἀπὸ στόματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἰδέναι ὀφείλομεν μὴ ταῦτα ἐναλλάξ σε ἀκούσω.

Διαμαρτάνεις τὴν ἀναγινώσκειν.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ὅτι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ στήθει, καὶ ἐκ τοῦ στόματος γίνεσθαι δεῖ.

Θάρσει

Domi non eſt.

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

AGENDI CUM CONdiſcipulis *Formulæ.*

Accede } Petre.
Veni huc }

Reſiſte } pauliſper.
Mane }

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te peram.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam ſed eâ conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretari mihi hæc.

Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter horâ primâ, ſecundâ?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Ne præcipites verba.

Satius eſt tradidiſſe, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει τὴν μνήμην.

Πτύξον {τὴν βίβλον. / τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ τὰς βίβλους πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἔκας ὅπισθα, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἔξαρχε ὅπου ὕσταλα ἔληξας.

Ἀρέσκῃ σωαγωνίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμματα;

Ἀρέσκῃ μοι, ἀλλ' ἄπορῶ {παπύρου. / πτερῶν. / μέλανος γραφικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον τι {τῆς παπύρου. / τὴν μέλανος γραφικοῦ.

Τίνος ὄντι ἡ βίβλος; {Ἐμοῦ ὄντι. / Ἔστι Πέτρου.

Ἀπόδος μοι πότε τὴν βίβλον μου, ἄλις αὐτῇ χρησάμενος.

Λῆγε λαλῶν ὁ διδάσκαλος καλῶς {περισχέσθαι. / πάρεστι.

Παῦε γελῶν

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματικήν ὄντι.

Συγχάρεισόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σε εἰσορᾶν.

Σίγα, καὶ τὰ προσεταγμένα πράττε.

Οὐχ οὕτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ προσκρούσεις μὴ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σε {τῆς ὀπτικωτέρας λέξεως. / τὸ σολοικισμόν. / τὸ βαρβαρισμόν.

Λάλησον {Ῥωμαϊστί. / Ἑλλωϊστί.

Χρῶ λόγῳ {Ῥωμαϊκῷ. / Ἑλλωϊκῷ.

Sis præſenti animo, metus officit memoriæ.

Claude { librum. / libellum.

Fidendum eſt memoriæ, non libris.

Tantum quiſque ſcit, quantum memoriâ tenet.

Unde faciam initium?

Incipe ubi proximè deſiiſti.

Placéne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, ſed deeſt mihi { charta. / penna. / atramentum.

Da mihi pauſ{charta. / lulum de tua {atramento.

Cujus eſt { Meus eſt / liber? { Petri eſt.

Redde mihi tandem librum meum, eo ſatis uſus es

Deſine fabulare, } Præceptor { advenit. / Deſiſte ridere, } { adeſt.

Quem librum habes?

Grammatica eſt.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inſpiciendi.

Tace & quæ tibi mandata ſunt, fac.

Non tam Præceptorem, quam ipſum Deum offendis, ſi non obtemperas.

Licèt præceptor abſit, Deus tamen adeſt, qui omnia ſcit & intuetur.

Noto te { vernaculi ſermonis. / loquaciſſimi. / barbariſmi.

Loquare { Latine. / Græcé.

Utere ſermone { Latino. / Græco.

Ἄρνο- εἷς τὴν { Ῥωμαϊκὸν / Ἑλληνικὸν } λόγον τῷ { Ῥωμαΐσι / Ἕλλησι } λαλεῖν ; κληθῆναι
Μάτην μανθάνομεν πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τῷ γεάφειν καὶ τῷ λαλεῖν ἐθέλωμεν χρῆσθαι τὸν βίον.
Ἄπε μοι τοῦτον τὸν λύχνον.
Ἐνεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.
Ἀπόμπευε / Καθάειζε } τὸν λύχνον.
Συσκάζε πῦρ ἐν { τῇ θερμάστρᾳ. / τῇ ἑστίᾳ. / τῷ καμίνῳ. }
Σωτίθει / Διώθει } τοὺς ἄλλους ἐν τῷ βαύνῳ:
Πλείους σίδακας / Πλείω ξύλα } παρατίθει.

Ἄλλος Διάλογος.

Τίς κόπτει τὴν θύραν ;
Ἐγώ εἰμι. Τίς ὁ ἐγώ ;
Φθέγγου τὸ ὄνομά σου.
Ὄνομά σοι τί ὅτι ;
Ἔστι μοὶ ὄνομα Ἰωάννης.
Εἴσθεχε με. Ἄνοιγε τὴν θύραν.
Ἡ θύρα ἀνεῳγμένη ὅτι.
Ἐζήτησέ σε τίς.
Τὶς πρὸ θυρῶν ἑστὼς σε προσρεῖν ὀπθυμεῖ.
Σπουδῇ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις ;
Χωρὶς παιδιᾶς φημι.
Οὐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.
Τίνος ἕνεκα / Τί } δακρύεις ;
Τί κακὸν ἔπαθες ;
Ἐτύφθην.

Ἔδωκα

An ignoras { Latinum / Græcum } { sermonem } { Latinè / Græcè } { comparari loquendo? }

Frustra discimus multa, nisi eadem scribendo & loquendo ad usum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adfer candelabrum, laternam.

Emunge / Purga { candelam }

Strue ignem in { fornace. / foco. / camino. }

Compone / Protrude { titiones in fornace. }

Plus assularum / Plus lignorum { appone. }

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulsat ostium?

Ego sum. Quis ego?

Ede nomen tuum.

Quod est tibi nomen?

Est mihi nomen Johannes.

Intromitte me. Aperi januam.

Janua aperta est.

Quæsivit te quispiam.

Quidam præ foribus stans te conventum expetit.

Serió ne, an joco istud dicis?

Extra jocum dico.

Non jocor, sed seria ago.

Quam ob causam / Cur { fles? }

Quid mali tibi accidit?

Cæsus sum.

Ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
Τί δεινὸν ἐποίησας; Οὐδέν.
Κοινὴ αὕτη ὅτι πάντων σχεδὸν παιδαρίων ἀπόκεισαι, καὶ μὴν ὅτε δικαίως τύπτονται.
Περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ὅτι,
Ἀναγέλλομεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
Οὐ κομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχησα;
Φεῦ, πάντων ἐκεῖνο ἐλαθόμην.
Οὐκ ὀπὶ νῦν ἦλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκβαίνοντι.
Ἀληθῶς κομίσω { σήμερον. αὔριον.
Τίνος ὅτι νῦν χορηγεῖν ἡμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀροσᾶζειν ξύλα;
Τίνος ὅτι { σαρῶν καθαίζειν } τὸ μυστεῖον;
Ἐμόν
Σόν } ὅτιν.
Ἰωάννα
Ἀπορῶ σαρώθρου,
Οὐκ ὅτι μοι σάρωθρον.
Σβῶσον { τὴν κλίνην. τὸ λέχος.
Ἄπελε λύχνον.
Τὰς βίβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῶν τίθει.

Ἄλλος.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἰώθας;
Οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει;
Ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου;
Δεινῶς ἔπεσον. Πέδος ὑπείληφέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τὸ βασίζειν οἴκαδε ἐξουσία.

Ἐδόθη

Dedi pœnas Præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis est omnium puerorum responsio, etiam cum meritò vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos?
Referamus de hac controversia ad Hypodidascalum.
Astè sine libellum, quem tibi commodavi ò dedecus.
Vah istud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certò afferam { hodie. cras.
Cujus est nunc ministrare cand.?
Quem oportet nunc emere ligna.
Cujus est { verere / purgare } musæum?
Meum / Tuum / Johannis } est.
Dissunt mihi scopæ.
Ego scopis.
Sterne { lectum. lectulum.
Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIUS.

Quid tristior es solito?
Salvane rest est?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi. Petrus minatus est mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta est nobis abeundi domum copia.

Ἐδόθη ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσία. (λιώ ϛ

Εἰς πόσην ὥραν ἐκελεύθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τὸ σχο-

Εἰς ὥραν <
- ἕκτην.
- ἑβδόμην.
- ὀγδόην.
- ἐνάτην.
- δεκάτην.
- ἑνδεκάτην.
- δωδεκάτην.
- πρώτην.
- δευτέραν.
- τρίτην.
- τετάρτην.
- πέμπτην.

Ποῖ τῶν βαδίζεις ϛ

Πορεύομαι οἴκαδε.

Εἶμι ἀγοράσων
- πάπυρον.
- μέλαν χαρτικόν.
- πτερά.
- ἄλλον πύαινον.

Πῶς ὄζει Ἰωάννης ϛ

Ἐξῆλθε
- ἔξω.
- τῆς σχολῆς.
- πρὸς τὸ ἀποπαλεῖν.

Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ ἀρεῖν ἕνεκα.

Πόσα
- ἠγόρασας } ταύτην τὴν βίβλον.
- ἐπρίω }

Ἠγόρασα
- βιῶν δύο αἰῶν
- τεσσάρων χρυσῶν
- πέντε δραχμῶν

} παρὰ βιβλιοπώλου.

Ὀλίγα } ἠγόρασας.
Πολλὰ }

Οὐδεὶς
- πιπράσκει
- πωλεῖ

} ἄλλης τιμῆς.

ΤΟΥ

Data est nobis ludendi venia.

Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam?

Ad horam { sextam. / septimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam / primam. / secundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quò nunc vadis?

Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Ubi est Joannes?

Exivit { foras. / scholâ. / ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causâ.

Quanti { mercatus es / emisti } hunc libellum?

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopolâ.

Parvopretio / Nimio } emisti.

Nemo { dividit / vendit } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ
Παραδείγματα.

Χρῆσόν μοι { πῶλον χαριεστικόν. / ῥαφίδα σωὶ νήματι. / στιλὶ βίβλον.

Ἀποχρῆν ἤδη μοι δοκεῖ.

Αὐτὸς νῦν ἐπιμενῶ χρῶμαι.

Χρήσω, ἀλλ' ὅπως ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

Ἰδὲ ἔχεις ἀλλ' } ῥᾳθυμίας.
εὖ ἀβέβαιε μὴ } καταχρᾶ πόνης.

Ὁ δοῦλός σκληρὸς ὁ ἐμὸς δεῖταί σε πέμψαι αὐτῷ χρῆσαι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τῶν διαθηκῶν Ἑλληνικῶν.

Οὐ δώσω σε ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσαι.

Τῶ δανείζειν. (ζω, ζεις.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζειν.

Ἐδανείσαμέν σοι χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείσῃ / χρῆσαί } μοι { δοῦναι λύχνον. / χαρτίον παπύρου.

Αἴτει παρ' ἄλλου, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μόγις ἐπάρκει.

Ἄλλος.

Πόσον ἔστιν ἡ ὥρα; { Πρώτη. / Δευτέρα. / Τρίτη. / Τετάρτη. / Πέμπτη.

Ἐπικέκαλυκε ἡ ὥρα δεκάτη.

COMMODANDI.

Formulæ.

Commoda { pennam. / acum cum filo / librum.

Care nunc non possum.

Ignosce mihi oro.

Commodabo, sed eâ lege, ut salvum mihi restitu-as, & maturè, ne ipse egeam, cum mihi utendum erit.

En habes, sed { commacules. / videne { labeculas aspergas.

Præceptor meus rogat, ut mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.

Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à Præceptore pecuniam mutuari.

Mutuauts sum pecuniam ad emendas vestes.

Oro te ut mihi mutuò det { denarium. / candelam. / chartam pappri.

Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora { Prima. / Secunda. / Tertia. / Quarta. / Quinta.

Imminet hora decima.

Effluxit

Ἐξεβρύησεν } ἡ ὥρα } ἑβδόμη.
Παρῆλθεν } ἡ ὥρα } ὀγδόη.
Οὐκ ἠείθμησα τὰς ὥρας.
Τὸ ὡρολογεῖον διαψεύδεται.
Διαμαρτάνεις τῷ ἀειθμεῖν.
Τὸ κλέψαμμον ἵσταται.
Κίνει τὸ κλέψαμμον.
Ἐπανόρθωσ{ον τὴν ὀπτολὴν / τὴν γραφὴν / τὰς σίχυς} μου.
Δέομαί σε ἀναμνώσκειν τὴν γραφὴν τ' ἐμὴν καὶ ἐὰν σφάλμα τι εὕρῃς, αἰρεῖν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Εὐδία ἦδη ὀξί.
Ὁ ἀρανὸς παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
Οὐκ ἔξεσι παίζειν ἄνευ ἐξουσίας.
Χρὴ πέμπειν τινα ὃς τῆς τὸ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖν τυγχάνοι.
Παρακέκλωκα ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ὀξι καὶ τολμηρός.
Οὐδεὶς πρὸς ταῦτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτερός ὀξι τοῦ Πέτρου.
Ἴθι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τὸ παίζειν ἐξουσίαν.
Παρακέκλωκά σε αἰτῆσαι, ἐγὼ βούλομαι μᾶλλον ἀπορῆσαι, ἢ αἰτῆσαι
Παρακέκλωκά σε αἰτῆσαι, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντων ἀπολαύσῃ.
Ἐπεὶ τοσοῦτον αἰτεῖτε: χαρίσομαι ταῖς δεήσεσι ὑμετέραις.
Χαῖρε κύριε, διδάσκαλε.

Χαῖρε

Effluxit } hora { septima.
Præteriit } { octava.
Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepsammon subsidit.
Move clepsammon.
Emenda { epistolam meam. / scriptum meum. / versus meos.
Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM *formulæ.*

Nunc aër serenus est.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus lusum, vel ad ludendum.
Non licet ludere absque veniâ.
Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnum initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar precibus vestris.
Salve Domine, Preceptor.

Salve

Χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.

Οἱ μαθηταί σε αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σε τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀγελαδὸν ἐν τόπῳ τεταφρωμένῳ, καὶ ἐν καιρῷ οἰκαδε ἀνελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὑρεθήμεν, ἐτύχανον ἐξουσίας. καὶ ἐφ' ὑγιεροῦς, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ὅτι, μήτι ἀποπλανώμεθα.

Περὶ τῶν παιδιᾶς χρῆσις ἐν τῷ σχολίῳ βελτιόμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ Συμμαθηταῖς συλλαβεῖν.

Πόθεν ἔρχη ἔτω πρωΐ;

Ἐκ τοῦ κοιμητηρίου.

Πότε ἀνέστης;

Μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἕκτης.

Τίς ἐξήγειρέ σε;

Πατήρ. Μήτηρ. Ἀδελφός. Ἀδελφή.

Προσεκύνησας τῷ Θεῷ;

Προσηύξω τῷ Θεῷ;

Ὅτε πρῶτον ἐκτείνισα τὰς τειχὰς, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὸν ὄφιν, καὶ τὸ σῶμα, προσηυχόμην.

Πῶς προσηύξω;

Κάμψας τὰ γόνατα καὶ σωθεὶς ταῖς χεῖρας, διεξῆλθον τὴν δεκάλογον. καὶ Σύμβολον Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν προσευχὴν Κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὴν προσευχὴν γνώσιμον μοι τῆς εὐχαριστίας.

Ποίᾳ διαλέκτῳ εἴωθας προσεύχεσθαι;

Τότ

Salve & tu Petre.

Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id destinat, & maturè se domum recipiant.

Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè: interim cavendum est ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis Formulæ.

Unde venis tam mane?

Ex cubiculo nostro.

Quando surrexisti?

Paulò ante horam sextam.

Quis excitavit te?

Pater. Mater. Frater. Soror.

Dixisti Deum?

Egisti Deo gratias?

Cum primùm pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?

Flexis genibus, & conjunctis manibus recitavi Decalogum Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.

Quâ linguâ soles precari?

Aliàs

Τότε μὲν τῇ παζικῇ, τότε δὲ τῇ Ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε δὲ τῇ Ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ· Φρόνησον ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον σου μέρος ἀπόπλεε παραλείπῃς.

Φρονίσω μὰ ἀκριβῶς, θεὸς διδάσκαλος, μεμνημένος τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ. Χαρεὶς ἐμοὶ ἀπλώσατε ποιεῖν ἀδέν.

Ἔτι δὲ, Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Πᾶ πορεύῃ; Οἴκαδε πορεύομαι.

Οὐχὶ ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῆς σοὶ τὰ γράμματα ἀπαδῆς σου;

Ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Δὸς δὴν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκούσαμεν { Κικέρωνος. / Τερεντίου. / Ἰσοκράτους. }

Ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐν τῷ ὁπτολαΐῳ.

Τὴν ὥραν ἐνάτην ἠσκήσαμεν τὴν γραφικὴν δύναμιν.

Διὰ μνήμης φέρεις τὰ ἀναγνωσιν;

Μικρὰ δεῖν. Ὀλίγα δεῖν. Σχεδόν.

Ἆρ' ἂν ἐθέλοις ὅπως ἀναλάβωμεν μεθ' ἁλλήλων;

Μάλιστα ἐθέλω.

Ἄρχε δὴν Παῖ τὴν ἀρχήν.

Ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμάρτησω.

Ἡδη < ἅπαξ, δὶς, τρὶς, τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις, ἑπτάκις, ὀκτάκις, ἐννάκις, δεκάκις > ἡμαρτίες.

Aliàs vernaculâ, aliàs Latinâ, nonnunquam etiam Græcâ.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam sedulò. Deo dante, memor dicti Christi, Sine me nihil potestis facere.

Item, Oportet semper orare, & non defatigari.

Quò vadis? Domum eo.

Eine paratus ad reddendum rationem studiorum tuorum?

Paratus sum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & sis præsenti animo.

Hora { sextâ / septimâ / octavâ } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Isocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epistolis.

Horâ nonâ exercuimus stylum.

Tenes memoriâ prælectionem?

Propemodum. Ferè. Propè.

Visne repetamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, sed tu attentè ausculta ut corrigas si quid peccavero.

Jam { semel / bis / ter / quater / quinquies / sexies / septies / octies / novies / decies } erasti.

Ὦ τάλαν ἐγὼ· ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ καὶ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅταν ἡ μνήμη ἀφ' ἄλλης ἐρήκηται.
Μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.
Μέγα ὡς ἀληθῶς εὕρημα.
Ἀλλ' ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκυρε ἔν με νῦν. Ἀκέαν.
Ἀναχώρει.

Μαθητής.

Αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε ἀνάγκη τις ἀναγκάζει με ὅπως τὴν πατρίδα, ὁ ἵνα μοι τοὺς γονεῖς σκέπτεσθαι συγχωρῆς τοὺς ζυγγενεῖς, δέομαί σου.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ τινα τρόπον τὸ ῥᾴδιόν σε ἐν τοῖς γράμμασι διατέθεικα· εἰλικρινῶς καὶ πιστῶς ὑπὸ σοῦ ἐδιδάχθην. Νῦν καὶ τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις, τοῖς ὁμηλίκοις ἀρέσκει, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν ὅπως πλείω μανθάνειν, καὶ ὕστερον τῷ Θεῷ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρησιμώτερον δουλεύειν, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυναίμην. Διὸ πολλὰ σοι ἔχω χάριν, ἀπὸ πολλῶν εἰς με εὐεργεσιῶν σου, καὶ ἐπιχειρῶ μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὰ ἄπαντα χρόνον μεμνῆσθαι, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαριστῶν ψυχῇ, καὶ γλώσσῃ ἐγκωμιάσαι μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένῃ μοί ὅπως, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δήλωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαριστίας σου ἣν τότε τῷ λόγῳ σου ἐπιδείκνυσι. Εἴθε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διαφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος τρόποις, πλείους τοιοῦτοι εἶεν, τοῦ σοῦ ἐν τῷ μανθάνειν τὰ γράμματα, καὶ τῷ διοικῆσαι τοὺς τρόπους, σπουδὴν μιμούμενοι. Ἐγὼ δὲ μόνον ἀσμένως σοι τὸ ἀπελθεῖν

Me miſerum, putabam me præclarè tenere.
Idem & mihi ſolet accidere, cum memoria non ſatis confirmata eſt.
Fœlix qui memoriâ bonâ præditus eſt.
Magnum reverà beneficium.
Sed tempus abit; audi igitur & nunc me.
Audio. Recita.

Diſcipulus.

Obſervande Ludimagiſter, neceſſitas quædam cogit me inviſere { patriam, parentes, cognatos, } Quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis ſub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te inſtitutus ſum: Nunc verò parentibus, amicis, tutoribus meis viſum eſt, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo poſtea in functione aliqua honeſta utiliùs ſervire, & aliis, hominibus prodeſſe poſſim. Quare tibi gratias ago maximas pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non ſolùm perpetuò meminiſſe, ſed etiam apud omnes bonos gratâ mente & linguâ prædicare velle.

Ludimagiſter.

Grata mihi eſt, chariſſime adoleſcens, ſignificatio modeſtiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tuâ oratione declaras. Utinam verò hoc corrupto ſeculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales eſſent, qui tuam diligentiam in diſcendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego verò non ſolùm libenter tibi abeundi

ἀλλὰ τὴν παρρησίαν ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ θεὸν αἰτῶ, ὑστερόν σε κυβερνῆσαι καὶ εὐθυμῆσαι, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἤρξω, οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, ἅτε σταυλὸν τοῖς ἄλλοις φαύλων ἀνθρώπων, πολλῶν μὲ πανταχοῦ ὄντων, παρασκεύασμα καὶ ὁμιλία διαφθαρῆναι ἐάσῃς; ἵνα μικρῷ ὕστερον τὴν μὲ ἐκκλησίαν ὠφελήσῃς, καὶ τὴν πολιτείαν, τὴν δὲ παρρησίαν καὶ τοῖς φίλοις δόξῃς, θεὶς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴν καὶ περιουσίαν ἀνυσχάνης.

Τέλος εἰς ἐρωτῶν.

ΑΛΛΟΣ.

Τί περαίνεις; { Ἡμᾶς. / Οὐδὲν πράττω.

Ὁρῶ. Ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πρὸς σέ;

Οὐκ ἄλυς εὐθαμόνως· Κάκιστα ἔχει.

Ἴσως τι δεῖ παρρησίας, ἀσχολοῦμαι ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι. Ἥδη γὰρ ἔλαβές με τῆς σχολῆς κύριον, καὶ σωφρονίσας ἐπεθύμησα.

Ἴσως { ἐμποδίζω / παρέχω } τὰ πρός σε.

Μᾶλλον καὶ τὸν τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

Συγγνωθι εἰ μὴ ἐν καιρῷ σοι ἐνέτυχον.

Ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ παρεγένου.

Ἡ ἀφιξίς σε παύσῃ μοι ἡδεῖα οὖσα.

Ἴσως παρρησιάζῃ τι μὴ ἀλλήλων πράττειν, ὃ μὲ ἐγὼ ἐβουλόμην ἐμποδίζειν.

Ἀλλὰ πρὸς σε ἑτοιμάσθω τὸς λόγους.

Ῥᾳδίως παρρησιάζῃ, καὶ χάριν μοι δεύσῃ βαδίζοντι· βαλλόντως ἤρξω τοῦ ἔργου.

Πότερον; Τὸ δεινότερον. Ἀλλ' ἔτι σχολάζομαι, οὐδὲν καλὸν πρὸς με εἰρημένον ἔῃ.

Μᾶλλον καὶ πάντα κάλλιστα.

Ἀλλὰ τί τοῦτό ἐστι;

φασί

in patriam veniam do: sed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut sicut pulchrè incepisti, ita pergas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia est, exemplis & sodalitio corrumpi sinas, ut paulò post Ecclesiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & solatio esse possis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { S. deo. / Nihil ago.

Video. Sed quomodo se habent res tuæ?

Non satis feliciter. Pessimè habent.

Fortassis te occupatum seriis negotiis interpello.

Imò maximè vacuum. Jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem desiderabam.

Fortassis { interturbo / impedio } tua negotia.

Imo tædium otii discutis.

Da veniam, si te parum in tempore interpellarim.

Imò in ipso tempore advenis.

Adventus tuus est mihi vehementer gratus.

Fortassis aliquid seriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim esse impedimento.

Imò de te locuti sumus.

Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinnitebat auris.

Utra? Sinistra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuisse dictum.

Imò nihil non honorificum.

Sed quid est bonæ rei?

Φασί σε κωμητὴν γεγαμηκότα.
Καὶ ἤδη ἐν τοῖς δικτύοις μου ὄζειν ἡ λεία, ὡς ἐθέλεσον.
Τίς ἄρα;
Χαρίεσσα κόρη, ὡς μεταύριον γαμήσω. Διὸ λέγομαι ὑμᾶς τότε τὴν ὑμετέραν παρουσίαν τὸν γάμον μου κοσμῆσαι.
Τίς δὲ ὄζει νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαστοῦ θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἡ μόνον γὰρ καλὴ ὄζει, ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκονομῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

Ὦ παιδάριον, τί δὴ ἐκπορεύεσαι;
Οὕτω οἶμαι διαρρήξει τὸν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶναι.
Ὦ φίλε, τί νομίζεις φίλε Πέτρε.
Ἐμαυτόν.
Σὺ δίπτυχον ἄγαλμα καὶ πολλοῦ ἄξιον λευκὸν ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
Πείθω αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, καὶ κατὰ τιμὴν ἀξίαν.
Ἀλλ' ἐκεῖ Ἰωάννης οἰκοι ὄζει.
Οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ εἶμι βλεφόμενος.
Ἢ μᾶλλον, ἰδὲ σὺ οἰκοι ὄζει; ἐρωτήσων, εἰ ἐθέλει ἤδη οἰκοι εἶναι.
Ὦ Πέτρε. οἰκοι εἰ; Οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, καὶ κατὰ ἀκάθαρτον καὶ λαλεῖς;
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερον νεωστὶ ἐν τῇ σῇ θεραπαίνῃ ὅπως δύσα σε οἰκοι κατ' ἔδει, καὶ σὺ ἐκ παιδὸς ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον δὲ ἴσῳ ἀποφέρεις:
Ἀλλὰ σύμοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
Διὰ τί;

Ὅτι

Aiunt te venatorem factum esse.
Imò jam intra cassès meos est præda, quam venebar
Quænam ?
Lepida puella, quam perindie ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestrâ præsentiâ nuptias cohonestetis.
Quænam est sponsa ?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac meritò tibi gratulamur; nam non solùm pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit ?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre ?
Me ipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo,
Credo eum sumptus majores in te fecisse, quàm pro dignitate.
Sed éstne Johannes domi ?
Non certò scio, Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an domi sit. velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi ? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem ?
Imò tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita ?

Ὅτι διὰ παντὸς τὴν χρόνον οἴκοι καθέζη, καὶ μηδαμόσε ἔρπεις.

Ἔστι μὰ, ὃ πρᾶτλω οἴκοι, ἔξω τῆς οἰκίας ἡδὺ μοί ὅτι πρᾶγμα, καὶ εἴ τι ἂν ᾖη, ὅμως αὐτὴ αὐρά με ἡμέρα τινὰς τῶν δημοσίᾳ ἂν ἀπείργοι.

Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εὐδιόν ἐστιν, καὶ παρακαλεῖ ὥρη τὸ πρᾶγμα ἐργάζεσθαι.

Εἰ πρᾶγμα ποιεῖσθαι ἀρέσκει, οὐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέρᾳ πάσῃ ἐκτήκει σεαυτόν.

Ἐθέλω πάσῃ ἐκτήκεσθαι μᾶλλον, ἢ πᾶσι ἔρωσι.

Οὐχὶ ἱκανὸς ὁ πρᾶγμά σοι ἡδὺς ἐγχρίσαι;

Ἐγὼ μὲν καθ' ὑπερβολὴν αὐτῷ ἥδομαι.

Ἄλλος διάλογος.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλῆν εὔχομαι πᾶσαν, ὅτι εὐχὴ ἐμοί.

Τί πρᾶτλῃς; Σωμιλέω.

Τί; Σωμιλεῖς μόνῳ;

Ναὶ ἡδίστῳ σωμιλήτῃ σωμιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

Τῷ { ἁγίῳ Παύλῳ. / Κικέρωνι.

Τοῦτο μὴν πολλάκις πρᾶτλεις.

Ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὴν ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γράμμασι
Σὺ μὲ νύκτας καὶ ἡμέρας } διαζήβεις.

Οὐκ ἔστιν ἁδρὶς τῆς γραμμάτων κόρης.

Ἀληθὲς μὰ, ἀλλὰ μέζον ὅτι πᾶσιν ἄρισον.

Οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

Καλὰ τὸ εἰωθὸς σοι ποιεῖς.

Καλαδελφὲ μου, ὡς εἴωθας.

Αὐτὰ

Quia perpetuò domi ſedes, nec uſquam prorepis.

Eſt quod agam domi, foris nihil eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.

Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.

Si proambulare lubet, non recuſo.

Nimium aſſides libris.

Immodico ſtudio te marceras.

Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.

Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?

Ego quidem vehementer eâ delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.

Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.

Quid agis? Confabulor.

Quid? Confabulare ſolus?

Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.

Quo?

Cum { Divo Paulo. / Cicerone.

Iſtud quidem ſæpè facis.

Sed varietas grata eſt.

Tu perpetuò / Tu noctes & dies { iteris incumbis.

Nulla eſt literarum ſatietas.

Verum eſt: ſed modus in omnibus optimus.

Nihil ſuave, quod perpetuum.

Tuo more facis.

Rides me, ut ſoles.

Αὐταὶ αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμένῳ ἐν χάμμασι διαβιβλῶ. ἢ ἐπὶ τὰ χάμμαλα ἀποβλήν.

Μετὰ ἀποβλῆς Σποδῇ } λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ̓ περιπάτειν καὶ ὑποχωρεῖν.

Δέομαί σε, τοῦτο τὸ παράγγελμά σοι μέλειν.
Ἄξιῶ σε ὡς δυνάμει μάλιστα τοῦτο τὸ παράγγελμα θεραπεύειν.
Εἰ μὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ὀπίσω ἐπιμελήσεις πιστῶς καὶ ὀπιμελῶς.
Ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴν ὡς ὅτι τάχιστα.
Τὸ ἐκβαῖνε ἃ δυνάμει καλεργάζεσθαι, τοῦτο ὑποχωρεῖν ἐμοὶ ἁδὲ πίσιν ἁδὲ ἀποβλῆν ὑπολείπειν.
Τῷ λόγῳ ἁδὲν ὑποχωρῶ, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπερᾶσομαι πᾶν ὅ,τι ὅτι φίλα γνησίως καὶ παντὶ θυμῷ συνόν.

Διὰ τί οὐκ ὀπισκέπτῃ;
Διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ὀπισκέπτῃ;
Τί συμβέβηκεν, ὅτι πολλὴ ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες;
Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον πορευθῆναι πρὸς ἡμᾶς;

Οὐκ ἐξῆν.

Οὐκ ἐξῆν διὰ ἀσχολίας.
Οὐκ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐθέλησα μέν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
Αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν, οὐκ εἴασαν ἀπαλλαγῆναί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obducti teſtantur. { meam in ſtudiis diligentiam. / de meâ in ſtudiis diligentiâ.

Ex animo { Setiò / loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.
Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.
Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo, quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tam diu nos non inviſis?
Quid accidit, quòd tam longo tempore ad nos non acceſſeris.
Quid obſtitit, quo minùs jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur ut te ſalutarem.
Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris.

Excu-

Ἡ ἀπολογία σε δικαιοτέρα ὀξὺν ἢ βουλοίμην ἄν, καὶ ἐδὲ νόσος αἰτία ἐγένετο.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν σε, ἐὰν τὸ παραλελειμμένον συκναῖς ὁμίλαις ἀναπληρώσῃς.

Τὸ Συμβεβηκός.

Τὸ πεπρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.
Πλεῖον ἐτύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὐχεσθαι.
Πᾶν τὸ πεπρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χαίρεις.

Χαίρειν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ μεγίστην.
Ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σε ἴσην ἔχειν χάριν μόνος δύναμαι, ἀποδοῦναι ἀδυνάτως.
Ὅτι τὸ ἐμὸν πεπρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.
Πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς μοὶ πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἥδιστη τυγχάνει οὖσα.

Ἀπόκρισις.

Μείζων ὀξὺν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγώ σοι ὑπὲρ τινων εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

Ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.
Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ὑπαρχοῦσαν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

Ἄλλος.

Ἀεκήσεις } σήμερον οἶκοι;
Δειπνήσεις }

Excuſatio tua juſtior eſt, quàm vellem, ſiquidem morbus fuit in cauſa.

Hac lege accipio excuſationem tuam ſi quod neglectum eſt, crebris alloquiis compenſes.

Succeſſus.

Res ſucceſſit opinione melius.

Plus impertivi, quàm auſus fuiſſem optare.

Res omnis cecidit ex ſententia

Gratia.

Gratiam tibi & habeo, & habiturus ſum, quoad vivam maximam.

Pro iſto tuo beneficio pars agere gratias vix poſſum, referre nequaquam.

Quòd meum negotium tibi cordi eſt, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contuliſti, hoc eſt longè graviſſimum.

Reſponſio.

Major eſt noſtra neceſſitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, ſibi eſt beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, ſed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare ſæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi ?
Cœnabis }

Opor-

Δεῖ με { πενθερῷ / πενθερᾷ / γαμβρῷ / κηδεστῇ / ὑπάτῳ } σωφρονίσαι. / σωφρονιστῇ.

Εἰς τιὼ αὔριον ἦν σε ὀκνῇ { ἄριστον / δεῖπνον } καλέω.

Δέομαί σου αὔριον μετ' ἐμοῦ { ἀριστᾶν. / δειπνεῖν.

Δέδια μὴ οὐ δυνάμαι.
Ὡς οὐ δυνάμαι, δέδοικα.
Ἐλπίσομαι, εἰ ἔξεστι.
Ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐκ οἷός τ' εἰμι.
Διὰ τί; Τίνα ἕνεκα.
Διὰ τίναν αἰτίαν;
Τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μὲ ἐμοὶ οἴκοι μένειν δεῖ.
Αὔριόν μοι οὐκ ἐξεστι.
Αὐτὸς μὲν τότε { σωφρονίσας / σωφρονιστὴς } τινας ἀναμένω.
Οὐ δύναμαι ὑπισχνεῖσθαι.
Οὐκ οἷός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.
Ἐλπίσομαι, ὅταν ἐκαίρως ἡμῖν δόξῃ μάλιστα τοῦ ἁρμοσθέν.
Ἀλλὰ ἐγώ σε καλέχω, ἄλλο σε ἴσως πορευσόμενον.
Μᾶλλον δὲ ἐγώ σε, εἶμαι.
Ἀλλὰ αὔριον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
Αὔριον πλείω φλυαρήσομεν.
Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.
Ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

ΠΑΡΑ-

Oportet me apud { socerum / socrum / generum / affinem / consulem } { prandere / cœnare.

Incraſtinum igitur te ad { prandium / cœnam } vocо.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes.

Timeo ne non poſſim.
Ut poſſim metuo.
Veniam, ſi quidem licebit.
Sed metuo, ne non queam.
Quare? Cur?
Propter quam cauſſam?
Quid obſtat, quo minùs poſſis venire?
Tunc quidem mihi domi manendum eſt.
Cras mihi exire non licebit.

Ipſe tunc { compranſores / conconatores } aliquot expecto.

Non poſſum polliceri.
Nequeo promittere.
Veniam, ubi utrique noſtrum videbitur eſſe commodiſſimum.
Sed ego te detineo, aliò fortaſſis iturum.
Imò ego te, opinor.
Sed cras latiùs confabulabimur.
Craſtino die plura nugabimur.
Interim cura, ut valeas.

FORMU-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῆς ἐπανόδου ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς.

Μ. Συγχαίρω σοι { εἰς πατρίδα ἀναστρέψαντι / τῆς ἐπανόδου εἰς πατρίδα.

Λ. Καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. Ἀνέστρεψας ἡμῖν πιότερος καὶ μακρότερος ἢ ἐτύγχανες ὤν.

Ἀπῆλθες { ἀπώλων. / ἀχρώς. } ἐπανῆλθες { παχυσία. / μακροπώγων. / εὐχρώτατος.

Λ. Βουλοίμην ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σωφρονέστερος καὶ ἐλλογιμώτερος.

Μ. Συγχαίρομέν καί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὅτι ζωὸς καὶ εὔρωστος ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. Ἐγὼ ἑναλλὰξ ἥδομαι, ὅτι σῶος ὢν ὑμᾶς σώους εὗρον.

Ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον. χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Μ. Τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης; τί ἰχνότης; τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. Ποία ἡ τύχη, τοιαύτη ὄψις καὶ ἡ τοῦ σώματος ἕξις.

Μ. Ἆρα γε κακῶς πεπάτηξας;

Ἆρα γε σὲ ἀηδές τι συνέβη.

Λ. Καίτοι οὐδένα χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμέ, ὅμως οὐδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἐναντίον ἔστο.

Μ. Συναλγῶ σοι.

Λυποῦμαι διὰ τὴν συμφοράν σου.

Ἀλλὰ τί ἦν τὸ κακόν ὅτι;

Λ. Πάν-

FORMULA GRATULANDI *de reditu.*

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverſo. / de reditu in patriam.

L. Et ego tibi ſuperſtiti Matthæe.

M. Redifiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abi ifti { ſine barba. / imberbis. } rediiſti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchrâ barbâ præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis, quòd vivus & valens nobis reſtitutus ſis.

L. Ego viciſſim lætor, quòd incolumis vos incolumes offenderim.

Quòd te ſalvum reperierim, vehementer gaudeo.

M. Quid ſibi vult iſte pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur?

Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etſi nullo ferè tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quàm nunc adverſata eſt.

M. Doleo vicem tuam.

Dolet mihi calamitas tua.

Sed quid iſtud mali eſt?

L. Uni-

Λ. Πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.
Μ. Πῶς, ὦ φίλτατε;
Λ. Ἐν τῇ θαλάττῃ Βελγικῇ, ἐκ Κιμβρίας εἰς Γερμανίαν πλέοντων.
Μ. Οὐχὶ ἄδηλον ἦν, ὅτι ἀδιαλείπτως προσάχθης;
Λ. Οὐδέποτε σπουδαιότερον.
Μ. Ὁμολογεῖς τοιγαροῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, Ὁ μὴ εἰδὼς προσάχθου μαθέτω πλεῖν.
Λ. Ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.
Μ. Καλῶς ἔχει, ὅτι αὖθις ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας· βέλτιον ὅτι τὰ χρήματα, ἢ σὲ ζωὸν ναυαγῆσαι.
Λ. Ὁρᾷς ἂν σὺ παιδείαν, καὶ τὰ ἀρίστα ἀσφαλέστατον πλοῦτον εἶναι, τὸν μηδὲ ἁρπαγῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρυῶνται τὸν βαστάζοντα.
Μ. Καλῶς σὺ μὲ φιλοσοφεῖς. Ἀλλ' ὀπτῷ μελαξὺ ἐγὼ λυπεῦμαι.

Ἀπαίζεις δ' ἑτέρως.

Ἀπαίζω τὸν γραῖς μόν.

Ἀπαίζω τὸν { ὕπαλον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

Ποῖ βαδίζεις Νικόλαε;
Ἴθυς τῆς παιδιᾶς.
Στῆθι πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὅ σοι διαπράξωμαι.
Ἀλλὰ πεζῷ ἐκ ἁρμότει φορεῖον.
Οὐκ ἀπιθήσω σοι μέγα βάρος.
Τί δὲ τοῦτο ὄζει;
Ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Ῥοσοχειρῶν παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.
Εἰ μηδὲν ἄλλο φορεῖον ἁπλοῦν, πολλῶν ἀσπασμῶν, ῥᾳδίως διακομίσω.
Ἐγὼ δὲ ἵνα μὴ ἁμαρτὶ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι χεῖρον τῆς ὁδοῦ συνακόλουθον εἶναι.

Ὅτι,

L. Universæ pecuniæ naufragium feci.

M. Ubinam chariſſime?

L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.

M. Non dubium igitur eſt, quin diligenter oraveris.

L. Nunquam diligentiùs.

M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur, Qui neſcit orare, diſcat navigare.

L. Fateor nam reipſa expertus ſum.

M. Benè habet, quòd ipſe nobis vivus enataſti. Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.

L. Pulchrè tu quidem philoſopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos

Saluta { Conſulem, Paſtorem, Socrum, Affinem } meo nomine, vel meis verbis.

Quò vadis Nicolae?

Rectà in patriam.

Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem.

Sed pediti non convenit ſarcina.

Non imponam tibi magnum onus.

Quid autem rei eſt?

Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.

Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, facilè perferam.

Ego autem, ne gratis iſtud facias, precor, ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

Ὅ,τι σὺ ἔυχη: ἡδοιμο.

Χριςὸν γὰρ ἔχων σωσόμενον, καὶ πάντων κινδύνων ἐξαρκούντως τετύχισμαι. εἰμὶ οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λουκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. Εἰσόρα τὸ πρόσωπον. Γ. Διὰ τί δὲ μᾶλλον τὸ ἕτερον κελεύεις; Ἀφ' ἑαυτοῦ νομίζεις με εἶναι ἰατρόν; οὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνῃς, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μηνύει σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. Τὸ σῶμα μὲν ἔυ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. Οὐ μὰ ὑγιαίνει, ὁ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. Οὕτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ δὲ ψυχὴ πάρα δόξαν ἔνοσεῖ. Γ. Ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ μήτηρ. Πῶς ἔσχηκας ἕως ἄρτι; Λ. Ποικίλως, ὡς τὰ πολλὰ ἐνηντῆσθαι. Γ. Οὐχὶ ἀεὶ εἶχες καλῶς; Λ. Κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ. ἐγὼ Θεὸν ἀεὶ ἐπιδοῦναι καὶ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου ἐρρωμένος ἔτυχον ὤν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν. Γ. Δότω Θεὸς τοῦτο ἔτι συνεχὲς καὶ ἴδιον ἡδέως τοῦτο πυνθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δύναμαι μάλιστα. Ἀλλ' ἆρ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συνέβη ἀβάλλιον; Λ. Οὐδέν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τοῦ ὑμεναίου οὐκ ἐξιῶν ἀπολαύειν.

Ἀῤῥώστως ἔχειν.

Γ. Μῶν ἐῤῥωμένος εἶ; Λ. Βαλοίμην ἄν. Οὐκ ἐῤῥωμένος εἰμὶ καθόλου, ὁπωσοῦν ἔχω τὸ σῶμα· οὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἰώθειν. Διάκειμαι καθ' ὃ τὸ δοκεῖν τῷ Θεῷ. Ἑτέρως ἢ βαλοίμην ἄν. Οὕτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν οἱ πρὸς τὰς ἰατρὰς πεφοιτηκότες.

Γ. Μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Chriſtum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me ſatis munitum eſſe ſcio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G Valéſne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipſa loquitur te bellè valere, ſed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, ſed animo malè eſt. *G.* At non valet, qui ullâ parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, ſed ægrotat crumena. *G.* Facilè iſti morbo medebitur mater. Ut valuiſti huc uſque? *L.* Variè, uti ſunt res mortalium. *G.* Fuiſtíne ſemper proſpera valetudine? *L.* Proſperrimâ, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò belliſſimè valui. Hactenus bonâ valetudine fui? *G.* Faxit Deus & iſtud ſit perpetuum ac proprium. Lætus iſtud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas poſſum maximas. Sed nihil interim tibi moleſtiæ fuit? *L.* Nihil, niſi quòd veſtrâ conſuetudine frui non licuit.

Malè valere.

G. Recténe vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut ſoleo. Valeo ut Deo viſum eſt. Secus quàm vellem valeo, ut ſolent, quibus cum medicis res eſt.

Γ. Μὴ γλύσιο, ἀηδές τι λέξῃς. Πρέπῃ σε θαρσεῖν Χρ, σε ἀνδρωδῶς διακεῖσθ. Μεγαλοψύχως σε χρὴ τὸ νόσε ἔχειν δεῖ. Πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυσυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθή. Τίνι νόσῳ ἐλήφθης; Τίς νόσος κατέλεβέ σε; πύῳ νοσήματι περιέπεσες; Ποίαν νόσον ἀσθενεῖς; Λ. Οὐκ οἶδα, ἢ διάτοτο νοσῶ ὅπως ἀλέσεσον. Γ. Ἀληθεύεις. Ὀρθῶς λέγῃς. Πρῶτον μὲ χὸ πρὸς τὴν ὑγιάν ὅτι, τὸ τὴν νόπον γνῶναι. Οὐδενὶ σωσεβάλως ἰασῷ; Λ. Πολλοῖς μὲ. Γ. Τί ἀποκείνονται; Λ. Ὁ μὲ ἀρνεῖται, ὁ δὲ λέγῃ, ὁ ὃ βελάεσθ δεῖν οἴεται ἐν ᾧ τῷ με ταλαίπωρον ἔι) ὁμονοῆσι. Γ. Πόσ χρόν ὅτιν, ὃξ ἃ πονηρῶς ἔχῃς; Πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. Οὐ ὠμέρας. Μικρὸ δεῖν, ὅλος ἤδη μὴν ὅτι. βεῖς; τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας ὅλως ἀῤῥωστῶ. Δέκαλον μῆνα τ̃ον καμνω. ὅλον ἤδη ἔτ ἀῤῥωστῶ. Γ. Πεισαλέον οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον ἐ γίνεσθ οἰκείαν. Μῶν ὕδρωψ ὅτι; Λ. Ἀρνοῦμαι. Γ. Μῶν δυσεντερεία; Λ. Οὐκ οἶμαι. Γ. Μῶν πυρεσός; Λ Πάνυ μὲν ἔι) Γ. Ποῖός ὅτι πυρεσός; Πότερον σωσεχὴς, ἢ ἀμφιμερινὸς; ἢ βιλαῖος ἢ τεταρταῖος; Λ. Νομίζω νέον ἔι) τ̃ πυρετ εἶδ, ὡς ἐν τῷ νυὶ πολλοὶ νέαι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. Ἀλλ' ἀλλὰ λῷ τ̃ παλαιῶν. Λ. Οὕτως ἀρέσκῃ τῷ Θεῷ τὰ νέα ἀνῤῥήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. Πόσῃ ἡμέρᾳ ἀνατρέχῃ τὸ ἄλγημα; Λ. Πόσῃ ἡμέρᾳ λέξῃς; Μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεοναάκις ἢ Εὐεπ Γ. Ὦ τ̃ κακῆ βδελυκτῆ. Πόθεν ἐπεσπάσω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τ̃το τὸ κακὸν ἔι); Λ. Τῇ λιμῇ. Γ. Ἀλλ' ἐκ εἰωθας τοσῆτον ἔι) δεισιδαίμων, ὥστε νηστεία σεαυτὸν ἀποβέχειν. Λ. Οὐκ ἴω εὐσέβεια, ἀλλὰ ἀσέβεια. Οὐ γὸ ἐδόθη βοφή. Ἐκ ψύχως γλυκὺς οἴομαι. Ἐκ μήλων ὠμῶν τ̃ τ̃ οἰσοφάγε ὠμότητα ἀπάρχειν ἡδέωμαι. Γ. Φυλάπε μὴ ὃξ ἀμέβε καὶ ἀκαίρε πεῖ τὰ χαίμαλα ἀπεδῆστε τὸ τὸ κακὸν ὅπως πάσῃς, ἢ ἐκ πότε ἀμέβε, ἢ ἐκ μέθης, ἀλλά διὰ τί ἐ πυρακαλεῖς ἰατρόν τινα.

Λ. Δήδια

G. Avertat Deus; rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstæs oportet. Forti infractóque animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? *L.* Nescio, & ideo laboro periculosiùs. *G.* Verum dicis. Rectè dicis. Primus enim ad sanitatem gradus est noviſſe morbum. Nullúmne consuluisti Medicum? *L.* Multos equidem. *G.* Quid respondent? *L.* Alius negat alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. *G.* Quantum temporis est, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? *L.* Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrum jam annum ægroto. *G.* Adnitendum censeo, ne morbus fiat familiaris. Num est hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dysenteria? *L.* non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Credo esse. *G.* Qualisnam est febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quartana? *L.* Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. *G.* At plus satis erat veterum. *L.* Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. *G.* Quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die narras? Imò quotidie, sæpiùs quàm Euripus. *G.* O malum abominandum! Unde contraxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio macères. *L.* Non erat religio, sed inopia, non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E crudis malis contracta est stomachi cruditas. *G.* Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio concilàris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accersis medicum?

Λ. Δεδια μὴ θᾶττον τὸ νόσον αὐξάνῃ ἢ θεραπεύσῃ. Φοβοῦμαι μὴ ἀνὴρ φαρμάκῳ τοξικὸν δεδῷ Γ. Δεῖ γοῦν ἐλεῶσ τινὰ ᾧ ἀδεῶς πιστεύοις ἄν. Λ. Εἰ χρὴ θανεῖν, βούλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν, ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἀναζυχωθείς. Γ. Φρόνησον ὅν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. Εἰ ἀνδρεῖ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι τὸν Θεὸν ἐν ἰατρῷ μέρει εἶναι). Εἰσὶν οἱ ἐνδυσάμενοι ἐσθῆτα μοναχῶν, ἀνερρώσθησαν. Γ. Τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντῆν ἐνδεδυμένοι ἂν εἶεν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει Λ. Πίστευσον ὅν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι τινες ἀπηλλάχθησαν τὴν νόσον, ποιησάμενοι τινι τῶν ἁγίων ὑποσχέσεις. Λ. Ἀλλὰ οὐδὲν ὄφελος μοι πρὸς τὰς ἁγίας συμβόλαιον. Γ. Τοιγαροῦν σὺ τὸν χειρὸν ὦ μὴ πιστεύεις, αὖθις τὸν τῆς ὑγιείας χάριν. Λ. Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ χάρις ὄφελος. Γ. Πῶς οὐχὶ χάρις ὄφελος, τὴν νόσον ἀπαλλαγεῖσα; Λ. Ἐνίοτε τελευτᾶν βέλτιόν ὄφελος. Ἐγὼ δὲ τὸν χειρῶ μηδὲν δέομαι πλεῖν ὅτι ἂν δώσειν ἢ. Γ. Εὐσεβῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς· ὅτε μὲν γὰρ αἰτοῦμεν τὸν Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσθεῖναι δεῖ τὸ, Κύριε ἐὰν θέλῃς Πνεύματικὰ δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀνεν ὁμολογίας τῷ Θεῷ εὔχεσθαι πρέπει. Ἀλλὰ ἔρωσο, ὦ φίλε Λεκᾶ. Λ. Ἔρρωσο εἰς τὸν αὔριον καὶ σύ, ὦ φίλταλε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγχώριόν σοι αὐτὴν ἡ ὁδοιποιία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμον; Λ. Ἐγχώριον μελείως, πλὴν ὅτι ἀδεὲς τόπον ἀκινδύνως ἔχει διὰ τὰς λῃστάς Γ. Πεζὸς κεῖς ἢ ἱππεύς; Λ. Τὰ μὲν πεζῇ πορεία, τὰ δὲ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. Πῶς ἔχει τὰ τῆδε ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ Στασιαστικῶς. Πολλαὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαί εἰσι. Γ. Ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν, οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. Τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; Λ. Εὖ, καλῶς, κάλλιστα. Γ. Οὐχὶ καλῶς πρᾴττεις;

L. Timeo ne citius morbum augeat, quàm curet Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis exca nificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. *L.* Idem fortassè evenisset, si leonis pelle tecti fuissemus. Verùm ista diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciscor. *G.* Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium sit, nescio. *G.* An non beneficium est, liberari morbo? *L.* Non nunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. *G.* Piè, tu quidem philosopharis. Cùm enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine, si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale, mi Luca. *L.* Vale in crastinum & tu, charissime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuítne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic satis, nisi quòd nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Pedes avenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Λ. Κάλλιστα, εὐλυχέστατα. Γ. Οὐχὶ εὐλυχεῖς; Α. Μᾶλλον ϗ δυσυχῶ. Τὸ μὲ ἐμὰ χεῖρον ἔχειν ϗ δύναλαι. Γ. Οὐκ ἐάλωκας, ὅσῳ ἐθήρευες; Οὐχὶ σωέβη ἡ λεία, ἢ ἐπεβέλωσας; Λ. Ἐθήρευον μὲ, ἀλλὰ τ' Ἀρτέμιδ Θ ὀρκιζομένης Γ. Οὐδεμία ἐλπὶς λοιπή ὅτι; Λ. Ἐλπὶς μὲ πολλὴ, πρᾶγμα ϗ ἀδέν. Γ. Ὁ ὕπαλ Θ ἀδεμίαν ἐλπίδα δεικνύει; Λ. Ὅλας ἁμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τάτοις ἀδέν. Γ. Οὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν; Λ. Ὑπέσχετο μὲ δαφιλῶς, ἀλλὰ ϗκ ἔπεμψεν ὀβολὸν ἀδένα. ὑπισχνεῖται μὲ πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ ϗ ἀδὲν ποιεῖ. Γ. Χρὴ ὃν τ' ψυχὴν τῇ ἐλπίδι ζέφειν. Λ. Ἀλλὰ ταύτη ἀ παινέσαι ἡ κοιλία. Γ. Διὰ τᾶτο ϗ πρὸς τὸ πρὸς τὸ ὁδοιπορδεῖν ἐτύγχανες ὢν ὁπλησιότερος, ἀδὲν φορτίον ἐν τῇ ζωνῇ ἔχων. Λ. Ὁμολογῶ, ϗ ἀσφαλέστερος. Οὐδένα γὰ ὅπλα μᾶλλον ἐλαθέρα τ' λησῶν ὅτιν. Ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βελοίμλω ϗ τὸ φορτίον ϗ τ' κίνδωνον. Γ. Οὐδέν σε ἀφήρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. Μῶν ἐμέ; Τί ἀφαιρήτεις ἀνθρώπε γυμνέ; Οἱ ϗ ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβᾶντό με. Ἐξιὼν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπόρῳ διὰ ὅλης τ' ὁδ ἄδειν ϗ πεινᾶν. Γ. Ποῖ ϗ νῦν βαδίζεις; Λ. Εὐθὺ τ' οἰκίας ἀπασόμλ Θ τ' γυναῖκα ϗ τὲς γονεῖς, πολλῶ ἤδη χρόνον ϗχ ὁρώμλ Θ. Γ. Εὔχομαί σε πάνλα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. Αἴθε τᾶτο βέλοιτο Θεός. Οὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Γ. Οὐδὲν πλὴν ὅτι εὑρήσεις τ' οἶκον ἐπίδοσιν εἰληφότα. ϗ γὰ ἡ ἀλέκτρεές σε ἕτερέ σοι ὠὸν καλόν. Λ. Καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τ' ἀγγελίας ἰδωμί σοι δῶρον, ταύτλω τ' καινὸν διαβήκλω ἐν Λατινίᾳ νεωστὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. Καλὸν, μὰ τ' Θεὸν εὐαγγέλιον. Ἔστ μοι τᾶτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιστον. Σκέψομαι δὲ ὁπόθεν σοι πρέπει χάειν ἀξίαν ἀποδῶναι δωπεθῶ. Λ. Ἐξαρκέντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

Α Λ-

L. Optimè, felicissimè. *G.* Nonne prospero fortunæ statu uteris? L. Imò maximè adverso. Res in pejori statu esse non potest. *G.* Non cepisti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris! *L.* Venabar equidem, sed irata Dianâ. *G.* Nihil reliquum est spei? L. Spei permultum, sed rei nihil. *G.* Consul nihil ostendit spei? L. Tota plaustra, totas naves, sed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc misit? L. Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidem multa verbis, sed re præstat nihil. *G.* Ergo spe alendus est animus. *L.* Sed hac non saginatur venter. *G.* Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. L. Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum est in via? L. Mihine? Quæso quid eripias nudo? Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere, & elurire. *G.* Quò autem nunc abis? L. Rectà domum, salutaturus uxorem & parentes jam diu non visos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. L. Utinam ita velit Deus: nihil interim extitit novi domi nostræ? *G.* Nihil, nisi quòd reperies auctam familiam: nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. L. Bene nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recèns eleganter excusum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimum. Despiciam unde possim hoc donum pensare. L. Abundè te pensasse puta, si boni consulueris.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΠΡΟΘΥΜΙΑΝ ΟΡΘΩΣ ΔΙΑΤΑΠΤΕΙΝ.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

Μ. Ἐπιθυμῶ, ὦ Διδάσκαλε φίλταλε, σωφρόνως παρά σε πυνθάνεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τοὺς περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εὐθύνειν, ἐάν γε σοὶ καὶ ἱκανὸς χρόνος γέγηθεν. Δ. Χρόνον σὺ μὴ ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε μάλιστα ὀπτήδειον. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸν ἐλάχιστον, καὶ καλὸν τόθον σε τὴν ἐμὴν μεγίστων ἀσχολιῶν ἂν πρεσβύτιμον ἀπώσω. Διόπερ ἀφέμενοι τὰ πρωτοιμάζεσθαι, ἵνα καὶ τοὺς φύσιν σε ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὴν ἐμὴν ἔυνοιαν τοὺς πρός σε μᾶλλον ὁπηδείζω, ἐμὲ περὶ ἑκάστων, ἃ εἰ δέοντα ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. Μ. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα περάσματά με ἐυμφώνως παιδεύειν ἀφ' ὁκνῶν. πρῶτον μὲν παρά σε πυθέσθαι βέλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα σπουδῆς τέλος ἐστὶν, εἰς ὃ ὥσπερ εἰς σκοπὸν ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τοῦ μαθεῖν πόνους σωτείνειν δεῖ. Δ. Εὐχρηστότατα σὺ μὲν περὶ τούτου ἐρωτήματος τοὺς ἐυχοὺς ποιεῖς. Γνόντες γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξαμείβεσθαι ἔξει. Δύο δ' ἐστὶ τὰ ἀνθρώπου κυριώτατα καὶ μάλιστα πρωτεύοντα ἀγαθὰ, οἷς πάντων ἄλλων ζώων προέχει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λόγος, τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι μόνον τῶν ἄλλων ζώων. ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. Περιστήσει τοιγαροῦν τοὺς περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη σωτείνειν, ὅπως ἀκλονήτοι ἐν νοῦ τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ Θεοῦ

Δύο τὰ ἀνθρώπου πρωτεύοντα ἀγαθά. Δύο ἐστὶ περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM
rectè instituendâ

Discipulus & Præceptor.

D. CUpio, mi chariſſime præceptor, breviter ex te audire, quæ ſit ratio ſtudiorum rectè inſtituenda, ſi modò tibi eſt otium, & tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem adoleſcens, captaſti commodum. Deinde tuum illud liberale & honeſtum deſiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omiſſâ præfatione, ut & ingeninm tuum mihus cognoſcam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de ſingulis rebus, quas ſcire cupis ſimpliciter interroga. *D.* Piè & honeſtè facis, clariſſime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benvolè erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quiſnam præcipuus ſtudiorum noſtrorum finis ſit, ad quem velut ad ſcopum, omnes noſtri diſcendi labores referri debeant? *P.* Rectè tu quidem ab hac quæſtione ordiris. Intellecto enim ſcopo & metâ, ad quam tendimus, faciliùs etiam media, rectà ad iſtam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem ſunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio* & *Oratio*. His ſtudioſè & rectè excultis, homines non ſolùm cæteris animalibus, verùm inter ſe aliis alii hominibus præſtant. Dirigenda igitur ſunt *Studia* Literarum ad hoſce duos fines proximos & immediatos; ut *Rationem* ſapientiâ, ſeu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo ſtudiorum fines.

ἐκεῖ ἑώρακας πάντα ἔχοντα; Δ. Πάντα καινὰ, πάντα μεταβεβλημένα· ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐληλυθεῖν κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεξυρόμην, οὐκ ἄλλως ἀπανταθαύμασα, ἡ Ἐπιμηθέως ὁ τῶν ὑπανοιγῶν ἄρχων, μόλις τελαμῶνα ἀνεγερθείς. Γ. Ποῖόν τίς ἔτος ὅτι μῦθος; Δ. Λέξω δή, εἰ σχολὴ σοὶ ὅσην ἀκούειν. Γ. Οὐδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔσαι. Λ. Ἔδρακεν ἔν ὤ μοι περισκεφαλαίῳ μοι τίθεσθαι κέλευε. Γ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ἁμαρτωλοσίσεις. Λ. Μυθολογοῦσιν οἱ ἱστορικοὶ περὶ Ἐπιμηθέα τινος Κρηθέως, ὃς μόνος πρὸς πρόπαλον ἔξω τείχους πορευόμενος, ἐπειδὴ διὰ τὸ ὑέλου σωτηρίου πλαισίου ἐμβαὶς ἐκάθευδε, τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη ὕπνου ἐλάθετο. Γ. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπαιξεν ὁ Ἐπιμηθέυς, ὁ τὰ τελαμῶνα ἑαυτῶν ἀναλαβών. Πολλοὶ μὲν τῶν ἑλλογίμων ἔπαθε ἀναζωπυρῆσαι ἐκ τῶν ἐνυπνίων ἑαυτῶν. Ἀλλὰ περίεργος ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ. Ἔμυθος ἔν τῷ ἁμαρτολογεῖν. Λ. Ἐπιμηθέυς ὢν ἀνεγερθεὶς, ἐκ τῶν πλαισίων περιόμενος, περισκοπεῖ, ὁρᾷ πάλαι μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τὰς πολιὰς, τὰ δένδρα, τὰς ἀγελὰς, ὡς ὃ Ζωγόμους εἰπεῖν, πάντα καινά. Βαδίζων ἔν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διαλείβων αὐτόθι χρόνον τινα, οὐδὲ ἔγνω οὐδένα, οὐδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. Ἄλλο γὰρ γῆν ἀνθρώπων περίβλημα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ λέξις μεταβέβληθη. οἱ τρόποι διαφορεῖ. Οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τὸν Ἐπιμηθέα μὴ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρὸν δεῖν ἐμοὶ τὸ αὐτὸ ζωὸν τὸν ὀλίσα ἔτη τῶν παιδίων ὑπομνημονεύω. Γ. Τί γονεῖς ζῶσι, καὶ βιῶσι. Λ. Βιῶσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὅπως ἂν, γήρᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνενευρισμένοι. Γ. Αὕτη ὅτι τῶν ἀνθρωπίνων βίων κομῳδία. Τὰ θνητὰ τοιαῦτα οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendisti omnia? L. Universa nova, mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula? Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. L. Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodiùs mentieris. L. Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratiâ solus urbe egressus, cum subitâ pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quòd quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscuntur à suis somniis. Sed facis ut Poëtâ dignũ est. Perge igitur mentiri. L. Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cùm mihi idem propemodùm eveneris, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens vivúntne? L. Vivunt ambo, & valent, utcunque senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

DE

Ἄλλος.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐκ τῆς παιδιᾶς κομίζεις; ἀδὲν καινὸν παρὰ τὴν ἡμετέρων φέρῃς; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. Καινὰ μὲν πολλὰ, ἀληθὲς δὲ ἀδέν. Τοσαῦτα μὲν ἤδη φέρω, ὅσα μόλις ναῦς ἄγοι. Γ. Ἀποφορτίζου ἂν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικούτου μέγεθος φορτίου ἀπολῇ. Λ. Οὐδὲν ἔχω, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἀμάξαις, καὶ νηυσὶ θρυλλεῖται. Γ. Τί, οὐχὶ ἡ παιδιὰ ἡμῖν τὰ λοιπὰ ἐλαφρὰ δοκεῖ; Λ. Οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ συνεχῶς οὐκ ἔστιν, ἐνίοτε γὰρ ἀνίησι πάλιν ὑπὸ παροξυσμοῦ. Γ. Οὐχ ἅλις ἐστὶ κακῶν ὅσα πόλεμος ἐν τυγχάνει. Λ. Ἦν μὲν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. Ἀνάγκη αὐτόθι στοιχεῖαν εἶναι. Λ. Πάντων ἐκεῖ ἔνδοξά ἐστι, πλὴν τῆς χειμερινωτάτων χειμερινωτάτη. Γ. Ὅπου οἱ χειμερινῶται κυκλοῦσιν, ἐκεῖ ἀδὲ τὴν ἁγίαν ἱερῶν ἀδὲ τὴν μεσῶν ἀεὶ δοκεῖ. Λ. Ὀρθῶς ἂν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησὶν, εἰρήνην δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμον μέγα κακόν. ἀλλὰ ἐκ καθέξω σε πλείονα χρόνον. Ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλείονων ποιησόμεθα τὴν σωτηρίαν ὁπότε ἑκατέρῳ ἔξεστι ὁπωσδήποτε. Νῦν ἄλλοσέ με καλεῖ πραγματά τινα.

Ἄλλος Διάλογος.

Γ. Πωδάνημαί σε νεωστὶ πρὸς παιδιᾶς ὀπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολλοῦ γὰρ χρόνου τὰς γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. Οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὴν στρατείαν καὶ τὴν σίτων πόθον. Γ. Εὐσεβῶς ἐποίησας, φιλανθρώπως τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐποίησας πάντες καὶ ἐδέξαντο καὶ ἐφίλησαν καὶ ἐθρήνησαν. ἀλλ' ἄγε πῶς ἐν-

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à noſtris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne ſuccumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, eſtne patria noſtra immunis à peſtilentiâ? *L.* Non omninò, ſed perpetuò non eſt: aliquando remittit ſeſe, deinde recrudeſcit. *G.* Nonne ſatis erat malorum, ubi bellum graſſatur? *L.* Erat quidem, niſi aliter viſum eſſet Deo. *G.* At nonæ charitatem iſtic eſſe oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec ſacris remplis, nec Muſis ipſis parcunt. *L.* Rectè igitur & ſapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus eſſe magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper reviſiſſe. *Lucas.* Reviſi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum deſiderium. *Georgius.* Piè feciſti, humanus es, qui iſta cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæſo quonam

in

Θεῦ, καὶ τ φύσεως, καὶ τ νόμων γνώσει, καὶ τ ἀρετ ἐπιτηδεύσωμεν· καὶ δυώμεθα τ λόγ, κομψῶς καὶ φανερῶς τὰ πράγματα ἀγαθὰ ἐξηγεῖσθαι, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. M. Οὐχὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογοτάτοις ζωηρομώτερον ὠνομάσθαι ἀναγινώσκεται; Δ. Μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδ συνήθως καὶ ἀκριβῶς περιαγορεύει, γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λυκιανὸς δ ζωῆσαι καὶ δυώμεθα ἑρμηνεῦσαι καλεῖ, τὴν Σοφίαν καὶ Λογιότητα. M. Τί δ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις; Δ. Σοφίαν μέν, ὡς τὰ θεῖα πράγματα λαλεῖ, ὀνομάζουσι τὴν ἀληθινὴν τ Θεῦ, καὶ τ ἄλλων πραγμάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τ περὶ τ Θεὸν εὐσέβειαν. Ἀρετὴν δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τ Θεὸν, μηδὲ πεπεῖσθαι αὐτῷ. M. Τί δὲ ἡ λογιότης δέ; Δ. Τὴν λογιότητα Πλάτων φάσκων εὐχερέστερον ὁρίζεται, τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δυνατῶς. Εἰς τοῦτο γὰρ ἔοικεν τέλ πάντες ἄνθρωποι τὰς πράξεις ἅπαν τὴν ζωὴν ποιεῖσθαι ὁρᾶσθαι, ὅπως Θεὸς ὁ κλῆσις ὀρθῶς ὑπ' ἀνθρώπων γινώσκηται τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τὰς Κορινθ. ι. λα. Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις ὁρμαῖς περὶ τὰ γράμματα παιδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ὅλαις τοῦ βίου πράξεσιν, ἀεὶ τοῦτον τ ὠφελιμώτατον κανόνα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Ἀρχὴ γὰρ πάντων καὶ τέλ ποίησις Θεοῦ. Ἔστω τοιγαροῦν τέλ τ πόνων τῆς ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια. M. Δέομαί σου, μοὶ λέγειν, ἐκ τίνων παιδιῶν ταύτην τ σοφίαν, καὶ τ ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. Τὴν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶσιν τῆς νόμων, ἢ τῆς πραγματευμάτων περὶ τῆς ἡδονῆς, καὶ τὰς ἱστορίας τὰς παραδείγματα τῆς νόμων συνεχάσας, καὶ τὴν τῆς φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μαθήματα

Σοφία.

Λογιότης.

Τίλος τῆς πόνων ἡμῶν. Τ σοφίαν ὁπόθεν λαβεῖν δεῖ

Dei Naturæ, Legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extátne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud Autores brevioribus verbis deſcripti? *Præceptor.* Maximè: Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, ſcire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt, Sapientiam & Eloquentiam. *Diſcipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut Sacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam verò ignorationem Dei, & obedientiæ erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 Corinth. 10. 31. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudiis noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper & in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet, Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas.* *Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimùm petenda ſit? *Præceptor.* Sapientiâ ſeu recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quâ Scientiam Legum ſeu Præceptorum de Moribus, Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathe-

Sapientia.

Eloquentia.

Finis Studiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

θήματα συλλαμβάνομεν. Μ. Πρὸς τί τὸ τῆς ἄλλων λόγων σωτεῖναι, καὶ πρὸς τὸ τὴν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ὄντι; Δ. Τὸν λόγον τὸν ἐν τῇ τῆς σοφῶν καὶ τῶν ἀγνῶν λέγειν γράμμασιν ἐρεῖς καὶ ἀνέγνως, χρησῶς γνῶναι; διδάσκουσιν αὐτὸν λέγειν τέχναι μάλιστα ὁ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ῥωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τῆς γλώττων μνημείοις ἐπιδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῆς τεχνῶν, καὶ αἱ ἱστορίαι συλλαμβάνουσαι, ἡ αὐτὸν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεῖς τὶς τυγχάνει ὄσα, ἃ πρὸς τὸν τῆς σοφίαν διώκοντι μὴ ἡ πρόσοδος ἀνοίγεται. Πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφᾶν, χρεὼν τῆς τὸ λέγειν τεχνῶν, καὶ φύσις ὀπτικὴ δεῖα, καὶ τῆς συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσίς τε καὶ μίμησις, καὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις σωτεχὴς, μάλιστα ἀναγκαῖα ὄντι. Μ. Ἐπιδὴπερ δὲ τὰ τῆς τὸ λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα ἀτέλεστον τὸν ἡμετέρας τοῦ γράμματα ἀσφαλῆς ὄντι, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν τῇ μεγίστας τέχναις, τὸ τὰς τῆς σοφίας καὶ τὸν λογότητος πηγὰς συλλαβόντας, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνήσαντας καὶ διασωζήσαντας, ἡμῖν παραδεῖ, ὥσπερ σέ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι παρά σε πυθέσθαι ὅπως θυμῶν, πόσον χρόνον περὶ ταύτας τέχνας διατρίβειν δεῖ, Δ. Καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε, ἐμὲ γὰρ πρέπει ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταβιβάζειν, ἀλλὰ τοὺς μαθητικότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἂν μὲν ἐάν γε δὴ φιλομαθεῖ νεανίσκῳ πιστὸν καθηγητὴν ἔχειν συμβαίνῃ ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἶμαι δεῖ) ταχέως πρὸς τὸ κρείττονα τῆς τεχνῶν τῆς τὸ σώζεσιν ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τὸν τῆς παραγγελμάτων ἄσκησιν προσθέναι δεῖ. Μ. Τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν τῇ ἄλλαις τῆς τεχνῶν μηχανικῶν, οὕτω καὶ ἐν τῇ περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὸς ἐξεργάζεσθαι. Δ. Μάλι-

Γραμματικὴ.

Τὰ πρὸς τὸ λέγειν ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

Πόσον χρόνον περὶ τὰς τῆς λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαῖα.

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formamdam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis ſacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, *Grammaticæ* in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebrææ. Quarum LINGUARUM monumentis cùm præcipuè artes & Hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS eſt, quâ ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram verò orationem rectè formamdam, præter decendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi exercitatio aſſiduo imprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet; ſed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſariis (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo Adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facile poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudiis doctrinarum, judicas artifices, qui ſatiat, ſolum uſum eſſe. *Præceptor.* Maximè, præſertim

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendum.

Uſus & exercitatio neceſſaria.

σα ἄλλως τε ἐὰν φύσις ἐκ ἀμύσσῃ, καὶ διδάσκαλος χρήσιμος, ἢ κυβερνήτης σοφὸς, καὶ τὴ ἀσκήσεως ἔμπροσθεν παραίνησαι. Μ. Τῶ δὲ καὶ τὰ χράμματα ἀπλοῦς τέλως διλωθένλος, ὃ μὴ τὴ σοφὸν καὶ ἐλλόγιμον εὐσέβειαν εἶναι λεξας; τί πρὸς τούτοις ποιητέον; Δ. Πρῶτον μὲν τὴ τάξιν νόμιμον ἣν καθηγητὴς σοφὸς καὶ τὴ ἐμπειρίας τέλυχηκὼς δεῖται δεῖ τὰς τέχνας τὰς πᾶ βίῳ χρησίμας μαθεῖν καὶ ὡς διὰ κλίμακος, ἀπὸ τῆ κάτω ὅπι τὰς ἄνω μεταβαίνειν. Μ. Ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τούτου ἕνεκα τοὺς τίτλους ἐν τῆ σχολαῖς διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν· ἵνα διελὼν ἕκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διηρημένας ἐφεξῆς καὶ συκαίρως μανθάνῃ ῥᾷον οἱ νεώτεροι συνηθῶσι. Δ. Καλῶς σὺ μὲν φρονεῖς, ἀδιάλειπτον δὲ χρὴ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. Καὶ σοφὸς πάνυ ὁ τῶ Πλάτωνος νόμος, ὃς ἔκαζον τῆ πολιτῶ μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, καὶ ἄλλας διδάσκειν κελεύει· ἢν γὰρ τέχνην οἱ νεανίσκοι χρὴ τὸ πρόσχημα τῆ παιδαγωγῆ μανθάνειν προσαρήσονται, ταύτην ἀπαρχῆς ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνου, τῆ μεθοδικῆς τὴ τέχνης θεοκλεῖς εἰς ῥητὸς τόπους μεριζομένου, διηλῆλος μαθήτωσαν, μηδὲν πᾶ μεταξὺ χρόνῳ, ἀλλὰ τὴ αὐτὴ ὑποθέσεως βιβλία εἰσορᾶτωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι. Μ. Ὅσα θεὶ τῶν τὰς τῶν τεχνῶν θεοκλεῖς καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, ὥσπερ διδομένους γεγραμμένα, μαθεῖν διελέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσαν ἐπαληθεύω. Νῦν δ' τί ἐν τῆ ἐυδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνώσῃ ποιητέον ὅτι, παρά σε πύθεσθαι ὀπιθυμῶ. Δ. Διδάσκαλος. Ἐν πᾶ τὰ συγγράμματα χρηστῶς ἀναγνῶναι (ὡς θεὶ τῆς ἀπαιδαίας ἀκριβάσεως, καὶ τὴ οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς ἐδαμῶς ἀμελεῖσθαι, ἐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινοὺς τόπους διὰ τάξεως διαγενσημήνασθαι ἔχειν, πρὸς οὓς ἅπαντα τὰ

Ῥητὴ τάξει τὰς τέχνας μαθεῖν δεῖ.

Οἱ τίτλοι ἐν σχολαῖς διὰ τί διαλεταγμένοι.

Ἐξ ἑνὸς μόνον βιβλίου τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μαθητέον.

Προσήκει συντάττην κοινοὺς τόπους φιλοσοφικούς.

sertim si natura idonea, si Magister boni judicii, seu gubernator exercitationis usu peritus & fidelis accedat. *Discipulus.* Constituto igitur fine studiorum, quem sapientem & eloquentem pietatem esse dixisti, quid porrò agendum est? *Præceptor.* Primùm ordine certo, quem fidus & usu peritus præceptor monstrabit, artes vitæ necessariæ discendæ, & velut per gradus scalarum ab inferioribus ad superiores transeundum est. *Discipulus.* Fortasse eo consilio sapiens antiquitas gradus in scholis instituit, & artes ipsas distinxit, ut videlicet singulas velut in classes suo loco distributas, ordine & tempore conveniente, faciliùs & rectiùs percipere juvenilis ætas possit. *Præceptor.* Rectè sentis. Nam impossibile est, ut quis multa simul faciat, & eadem rectè, ut verissimè Xenophon dixit. Et sapientissima lex est Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem discere & proficeri jubet. Quare quamcunque artem adolescentes de consilio Præceptoris discere instituent, eam initio ex unico tantùm libello, qui eruditâ methodo summam artis in locos certos distributam explicet, cognoscant: nec alios interea ejusdem argumenti libellos in manus sumant, priusquam illum edidicerint. *Discipulus.* Quæ de summis artium, ex unico tantùm libello methodicè conscripto, discendis asseruisti, illa mihi omnia probantur. Nunc porrò, quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipuè agendum sit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auscultatione & privatâ repetitione, quæ nullo modo negligenda est; nihil dicam) utilissimum est, Locos communes, certo ordine distributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes discendæ sunt.

Gradus in scholis cur instituti sint.

Ex unico tantùm libello summa artium discenda.

Instituendi Loci communes Philosophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσῃ τὸ ἀγαθῷ ὑφ' ἑκόντα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἀπαιτᾷ, δεῖ παρασημαίνειν καὶ ὡσαύτως εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. Ἀλλὰ ταύτην παραινέσῃ σε ποιεῖ τὰ ἀθεώρητα κοινὰς τόπους ἐν βιβλίῳ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ εὐαναλίσκως δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γράμματα λήθην καὶ ῥαθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν τοῖς μαθοῦσιν ψυχαῖς παρέχει. Μέμνημαι καί σε ταυτὶ τῷ γνώμῃ πολλάκις διὰ στόματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἕκαστος εἰδέναι οἴεται, ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττῃ· ἀλλὰ ὅσον οὐκ εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτεῖ, πρόχειρον ἔχῃ. Δ. Ταῦτα μὲν, ὡς λέγῃς, ὕτως ἔχῃ· ἀλλ' ὅμως ὅσοι ἀποκείνωμαι, ἔχων τυγχάνω. Καίτοι ὅσα μὲν ἕκαστος μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλῃ, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγεγράφθαι δεῖ, ὅμως ὅμοι οἱ μουσαὶ καὶ θησαυροὶ τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖον ὄντι, ἐξ οὗ θειοτέρας βέλτιστα πράγματα, καὶ γνώμας καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα τε ποιεῖ τινὰς λόγους ποιεῖσθαι ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τοὺς νεανίσκους δυνήσονται. Μ. Περὶ τῆς μνήμης ἐν μὲν Πλάταρχος τὴν παιδείας ταμεῖον ὀνομάζῃ· τί εἰ λέγει πρόσεστι; Δ. Λείπεται φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ὄντι, ἐν ᾧ πᾶν κόσμημα ταύτην καὶ πᾶν ὄφελος τοῦ μαθεῖν πόνῳ αὐτὴν σπείρασι ἐκ πολλοῦ ἡμέρας οἱ περὶ φιλοσοφίαν ὄντες ῥᾴδιον χρόνον διαπείθειν ὀφείλουσι. Μ. Περὶ δὲ τῆς μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμωνίδην τὸν Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους τινὰς παραγέλματα παραδεδωκέναι ἀκούω, τί λέγῃς; Δ. Εἶναι ὁμολογεῖται τὴν μνήμην βοηθοῦσαι τῇ διαίτῃ, καὶ τῇ σώματος εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀφόρῳ, καὶ χρόνῳ εὐδίνῳ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης

Ἡ μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

Ἡ τῆς μνημονεύειν τέχνη.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur, & velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris uurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoriâ fideliter tenet & ubi res usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; amen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ antea legimus aut didicimus, plurimùm prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cùm de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diætâ, & bonâ valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars

Ἡ βελτίστη καὶ ἀκεβεστάτη τοῦ μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ἐστί, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν, καὶ ταῦτα σωεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα πρὸς τὸν βίον. Ἐὰν γὰρ τὰ μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθόντες καὶ ἀργίᾳ, ἢ σχολῇ, ἢ ῥαθυμίᾳ, ἢ τυφοῖς ἀυτῶν ἐκνεύσωσιν, ἀχ ἥττον κενὸς καὶ ματαῖος ὁ τοῦ μαθεῖν πόνος ἔσαι, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν ἢ εἰς ψάμμον ἀπείρωσι. Διόπερ ἐκ τῶν πρώτων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τοῦ φιλεῖ τὰ γεράμματα ἀπαδίζειν ἐῆ) νόμιζε, τῶν τῆς μνήμης σωεχῆ καὶ συχνῶν ἄσκησιν, καὶ τὸ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον. Μετὰ δὲ τῶν τὴς μνήμης ἐργασίαν, λῦ μάλιστα τὸ σωέστεως φύλακα ἐῆ) ἔφλω, πολὺ πρῶτον καὶ παντὰ τασιν ἀναγκαῖον τὸ ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ἐστιν ἡ ἀπαδαῖα καὶ σωεχὴς τοῦ γράφειν ἄσκησις πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τοῦ σοφῶς, καὶ φανερῶς, καὶ ὀπτχαείτως λεγόντων, διαπεπονημένην. Ὥσπερ ἂν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις ἀδὲν τὸ ἑαυτοῦ τέχνης ἐξεργάζετο, ὡς τὸ τὸ ἡμέρας ἀποβολὴν πενθῶν, λέγειν εἰωθε, σήμερον ἀδεμίαν γράμμην ἤγαγον· ὕτως οἱ ἀπαδαῖοι τὸ νεανίσκων ἀδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ἢ ἐκ ὀπτσολλῶν, ἢ λόγου μέρος, ἢ ᾠδὰς τινὰς σωτιθέωσι. Πρὸς ταύτην τὴν γραφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τοῦ παρασκεάσαι τε καὶ σπείξαι τὸ παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μελέται σχολαστικαὶ προσέλθωσιν, ἐκ ἔστιν ὅπως ἀ (τοῦ Θεοῦ τὸν πόνον πᾶν εὐλογοῦν) ἡ σωίεσις, καὶ ἡ τὸ λέγειν καὶ γράφειν δύναμις, ἢν ἐν ἀρχῇ τὸ λόγου τὴν ἡμέραν τέλος πᾶν ἔχουν πάντ ἐῆ) ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις, μελέτας, ἃ δεῖ ὁρᾶν.

Φιλομαθὴς σχολαστικός τίς.

Ἐκ πάντων δὲ τὸ εὐρημάτων ῥᾳδίως καταμαθεῖν, ἔστιν, ὅτι ὁ φιλομαθὴς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως φιλεῖ τὰ γράμματα ἀπαδίζειν, καὶ καθ' ἡμέραν πάσης ἐν σχολῇ ἀναλυώσης ἀκείτως ἀκροᾶται, καὶ πάντα τὰ καθηγητῶν ῥήματα συῤῥάπτειν καὶ ῥαψῳδίας πολλὰς

memoriæ omnium optima & certiſſima eſt, multa affiduè ediſceee, & mandata memoriæ ſæpe repetere ac ad uſum transferre. Si enim memoriam negligent diſcentes, & otio, deſidiâ, torpore aut deliciis enervari ſinent, non minùs inanis & ſupervacaneus diſcendi labor erit, quàm ſi in aquâ interea ſcriberent, aut rerum ſemina mandarent. Quare unam ex præcipuis & maximè neceſſariis ſtudiorum partibus eſſe ſtatuis, frequentem & aſſiduam memoriæ exercitationem, & multa ediſcendi laborem. Poſt cul uram memoriæ, quam dixi potiſſimum rerum cognitionis ſeu ſapientiæ cuſtodem eſſe, præcipuum & maximè neceſſarium veræ & ſolidæ eruditionis inſtrumentum, eſt ſtyli exercitatio diligens & aſſidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perſpicuè & eleganter locuti ſunt, directa. Ut igitur Apelles, quotics nullum ſuæ artis opus feciſſet, velut deplorans jacturam diei, dicere ſolebat, Nullam hodiè lineam duxi; ità ſtudioſi adoleſcentes nullam diem elabi ſinant, in qua non vel epiſtolam, vel orationis partem, vel verſus aliquot connectant. Ad hanc ſtyli exercitationem ſi utiliſſima parandæ & confirmandæ Doctrinæ inſtrumenta, videlicet repetitiones & examina, item diſputationes & declamationes ſcholaſticæ acceſſerint; non dubium eſt, quin Deo fortunante labores noſtros, rectè judicandi, & dicendi ac ſcribendi facultas, quam initio hujus ſermonis noſtri finem ſtudiorum noſtrorum eſſe diximus, ſecutura ſit.

Quænam omnium optima & certiſſima ſit.

Styli exercitatio diligens & aſſidua neceſſaria.

Repetitiones, examina, diſputationes, non ſunt negligenda.

Ex omnibus autem quæ dicta ſunt, facilè vides, quòd diligens Scholaſticus non ſit, qui in ſtudiis ſine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie ſine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapſodias prolixas

Diligens Scholaſticus quis ſit.

πολλαὶ σελίδες ἀναγινώσκῃ, καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται· ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸ σκοπὸν, εἰς ὃν πρὸς τὰ γράμματα πρόθυμῶς σπουδάζειν δεῖ, σαφῶς προορᾷ, εἶτα ἂν τὰ πρὸς τὸ ὄντως εὐχάριστα τούτῳ τέλει ἀναγκαῖα νουνεχόντως περαίνεται. μὴ ταῦτα ἂν, ἐν τῷ ταῦτα παρασκάζειν καὶ θρυλάττειν ἐνθύμησιν, καὶ πρόθυμῶς, καὶ μελέτως, καὶ σπουδῆς ἐχεται, καὶ πόνου ὑπομονῆς. Ἀλλ' ἐξαρκέντως γνῶναι δοκῶ περὶ τούτων. Ἐγὼ μὲν ὅσα τὸ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐθυμεῖσθαι τὸ περὶ τὰ γράμματα πρόθυμῶς, ἅμα μὲν παρὰ ἀνδρῶν τὰ παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παραδοθέντα μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τῆς μαθεῖν χρήσει γνωσθέντα ἔσχηκα, τούτων σοὶ ἀσμένως καὶ πιστῶς μεταδώκα. τῷ δὲ Θεῷ εὔχομαι, ταῦτα σὲ τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν. Μ. Ὅσα τε, ὦ διδάσκαλε κράτιστε, περὶ μὲν τῶν τέλους τοῦ ἐν τοῖς γράμμασι πρόθυμῆς, καὶ περὶ τὸ μανθάνειν τάξεως, καὶ περὶ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένου μαθεῖν, καὶ τοῦ κοινὰς τόπους συλλέγειν, καὶ περὶ τοῦ μνήμῃ ἀσκῆσαι, καὶ περὶ τὰς ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τῆς ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ περὶ τούτοις περὶ τῆς διαλέξεων καὶ μελετῆς σχολαστικῶν, νουνεχόντως καὶ εὐχημόνως διελέχθης· ταῦτα σοῦ ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίσω σε μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείοσις ἄλλοις οἷς τούτων μεταδοῦναι μέλλω, μάλιστα σωποίσειν. ὁπισάω δὲ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασιν, ἰσόρροπος τιμὴ καὶ μισθὸς ἂν ἂν γένοιτο, τοῦ Θεοῦ τοῦ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίου αἴτιον ὄντα, ὡς δύναμαι μάλιστα ἐκτίω, σοὶ ἀξίαν χάριν, ὧν ἔν πόνου θα ὑπὸ σοῦ, παθεῖν, καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν εὐθυμεῖν καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτηρία μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

Prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores grassatur; sed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde media, ad finem illum assequendum necessaria, rectè eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis præstat intentionem animi, curam, vigilantiam, assiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione discendi & studiis rectè instituendis partim à doctissimis viris tradita esse memini, partim propriâ experientia, & assiduo usu discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno usui sint, Deum toto pectore precor. D. Quæ tu, præstantissime præceptor, de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discendi, de summis artium ex uno aliquo libello methodicè scripto discendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Styli, derepetitionibus & examinibus; idem de disputationibus & declamationibus Scholasticis, prudenter & graviter disseruisti; hæc tanta cum voluptate audivi, ut sperem illa, non solùm mihi, sed & plurimis aliis, cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima fore. Cum autem sciam, Præceptoribus, qui veram sapientiam nobis imperitunt, parem honorem & pretium à nobis referri non posse; Deum fontem omnis boni & doctrinæ salutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumulatè gratiam rependat, & labores nostros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Christo grata, & Ecclesiæ ipsius, ac nobis salutaria discamus & doceamus, *Amen.*

FINIS COLLOQUIORUM.

IN
ORATIONEM
Clariſſimi Viri
D. Joannis Poſſelii
Epigramma.

Maxima pars hominum non cernit quomodo (vivat;
Cum vixit, primùm vivere diſcit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo diſcat;
Diſcere diſcit, ubi ſe didiciſſe negat.
Lex divina piæ nobis ſit regula vitæ.
Regula diſcendi ritè ſit ordo bonus.
Hæc quem perſpicuis pingens Oratio ſignis
Auro eſt digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Joannes Frederus, D.

DE
RATIONE
Discendæ ac docendæ
Linguæ Latinæ & Græcæ,
ORATIO
JOANNIS POSSELII.

CUm multa sapienter à majoribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hisce congressibus, non solùm idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de suscipiendâ & ingrediendâ studiorum ratione, rectè erudirentur; partim

ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim ſponte currentes exacuerentur. Non enim ad oſtentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes noſtras recitamus. Sed ut imperator bonus & induſtrius inſtructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad ſtrenuè pugnandum hortatur; ita nos in hiſce conventibus & imperitiores doceri, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingreſſos, ad verum decus inflammare ſolemus. Hi fines cum nobis in dicendo propoſiti ſint, non dubium eſt, quin omnes ſapientes viri, cum multos alios veteres & honeſtos mores, tum hos ſcholaſticos gradus & ſpectacula Promotionum, in quibus de ejuſmodi bonis rebus diſſerimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conſervanda eſſe putent.

Locus docilitatis:

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi neceſſitatem imponat, & Encomia hominum præſtantium, ac rerum, omnium conſenſione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui eloquentiâ valent, ſæpe hic recitatæ ſint, breviter indicare decrevi, quâ ratione Lingua Latina & Græca commodè dicenda & docenda ſit. Hoc Argumentum, etſi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, ſpectandæ ſint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipſa longo uſu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac teſtimonio edoctus, vera eſſe, & cum re ipſa congruere, judicabo. Ac à vobis, clariſſimi viri, & ſtudioſi juvenes, amanter peto, ut me, quod veſtra ſponte

ſponte facitis, benignè attenteque audiatis: Perficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſaria, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Partitio propoſitionis in quatuor membra.

Primùm autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendendi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremò de exercitiis Græcis eſſe dicendum.

1. *Membrum.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non planè ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſant illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendioſè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germonica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbiis Salomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant.

In his cùm annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervosè summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cùm inductius præceptor sex mensium spatio eam facilè absolvere possit: Neque propter aliquos hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpe enim magistri unâ & eâdem operâ, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam.

Grammatica præcepta accuratè discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum Autorum tantùm discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammaticæ ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias causas, diligenter & accuratè discendæ debent.

Quid secundæ classis pueris in explicatione Autorum præcipuè indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quàm orationis formandæ causâ, Autores proponuntur; præceptor, ut singulari diligentiâ vim & significationem

dorem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quò rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus; item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus verò non: Ut hac ratione latinitatem à germanismis separare, & pure & eleganter Latinè loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; ille sciat se multùm profeciſſe, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores præleganter, & pueri varia, & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse. *Non variis autores pueris proponendi.*

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quàm infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctissimum virum Johannem Gapnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non *Capnionis dictum.*

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eósq; bonos, quos diligenter & assiduè legendo sibi familiarissimè cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copiâ librorum. Si verè cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipuè Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latinè loquendi in scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hìc non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sunt, paucis indicabo, si priùs quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi præditi esse debeant, dixero.

Primum nec esse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere; & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendatè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronuntiando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde cùm maximam vim habeat ad felicem in ſtudiis progreſſum via & ratio docentis, prudens Magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debet, ſuo loco clariùs oſtendemus.

Quantum verò Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudiis deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimiâ auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, ſed potiùs comitate paternâ excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri *Occupatio.*
ignavi & contumaces debitâ pœnâ coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόστοργος pater educat liberos ſuos, non ſolùm per νουθεσίαν, ſeu Doctrinam, ſed etiam per παιδείαν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgam, odit filium ſuum: pueros petu-

lantes ferula cædit, eamque in conspectu liberorum collocat, ut semper incurrens in oculos, eos in disciplina retineat, & lasciviam coerceat: ita præceptori, qui parentum vicarius est, & eorum partes sustinet, in institutione discipulorum iisdem medi-is utendem est; quare nec virgæ, nec aliæ oportunæ animadversiones, ex scholis tolli aut debent aut possunt. Est enim metus pœnarum velut ἐφεδρεύουσης & custos officii ac diligentiæ discipulorum, sine quo, maximè in hac delira mundi senecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non potest. Sed in omnibus modus servandus est, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil considerate potest.

Virga, opportunæ castigationes ex Scholis tolli non possunt.

2. *Membrum de exercitiis scribendis.*

Sed jam ad id, unde digressus sum, revertar. Primum scribendi exercitationis genus est, puero illa, quæ in Cicerone observanda esse audivit temporibus, personis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum sermonem convertant.

Ratio emendandi scripta.

Ratio autem emendandi scripta omnium optima & simplicissima est, non præceptoris arbitrio, sed ipsius Ciceronis judicio, pueri compositionem emendare, illiusque epistolam vel locum, ex quo scribendi Argumemtum desumptum est, velut exemplar & speculum, in quo videat, quid suo labori desit, ei proponere. Nihil autem perniciosius studiis Linguæ Latinæ accidere potest, quàm quod pueri, neglecta omni imitatione, à suis magistris magis quàm à Cicerone ipso, & similibus

auto-

autoribus bonis, Latinitatem discere cogantur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare antè omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Ciceronè cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Secundum exercitii genus.

Deinde, ubi aliquandiu in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & elegantur scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ab aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exerceatur ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat.

Tertium exercitii genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

Exercitium Latine loquendi qua ratione colendum sit.

Ut autem hæc scribenda exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel denique Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferat, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio, observanda, exercenda, & imitanda sunt, puero indicare & proponere: Sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3. *Membrum de studio Græcæ Linguæ.*

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in Lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum; restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ Linguæ Græcæ, breviter disseram.

Cur pauci mediocrem Græcæ Linguæ notitiam consequantur.

Quod pauci nostrûm mediocrem aliquam Græcæ Linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa

causa est quàm quòd aut serius hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigide in eo versamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestivè & feliciter perficiendis; sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Vocabula Græca.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea quæ dixi, ratione pueri exercitati sunt (his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt; sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt.

Evangelia Græca.

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina, interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, *Formanda tempora verborum* & *Syntaxis.*

non solum in nominum ac verborum inflexionibus sed etiam in temporis verborum Activæ, Passivæ & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græca Syntaxeως præcipuis & maximè necessariis cum uno altero exemplo ediscendis, operam ponent.

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est; quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sexdecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: Ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poëmata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocyllides, & postea Hesiodus; ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscenderunt.

3. *Membrum, de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet etiam hiſce, de quibus dixi, diſcipulis liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè ſertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem opera puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent.

Ratio emendandi Græca ſcripta.

Emendandi autem hæc ſcripta via expeditiſſima eſt; primum vitia, ſi quæ ſunt, comiter indicare, & vel ipſum Autorem, ex quo argumentum ſcribendi depromptum eſt, vel quo præceptoris elaboratam verſionem, quam cum ſua conferant, ipſis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibuſdam horis nihil aliud ipſis loqui liceat, niſi Græce Ut enim in lingua Latina, ſic & in Græca illa, quæ puer audivit, non ſolùm ſcribendo, ſed etiam loquendo ad uſum transferre docet.

Loquantur Græce.

Occupatio.

Neque eſt quod quiſquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obſcuritate, à ſtudio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipſi natura peregrinarum linguarum amantes ſunt, easque ſcilè addiſcunt: Sic nulla alia lingua jucundior eſt, nec ſuaviore ſono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies ſuave condimentum laboris eſt, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum ſtudium reliquis diſcendi laboribus non modo tædium nullum adfert, ſed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam ſale perſpergit.

Græcæ linguæ ſuavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ Linguæ ſtudio ejuſque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum eſt, quaſi interea Latinæ lectiones prorſus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Muſica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus non unà tradenda ſint. Debet enim ſimul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum eſt, utriuſque linguæ Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis floreat & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat oppo tunitates, ut utramq; hoc modo & citius & facilius ſimul, quàm alteram ſeparatim pueri diſcere poſſint. Ut enim Latina Lingua ſine Græca non intelligitur, ſic nec Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes quarum modo mentio facta eſt, cum recreationis, tum utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latine & Græce diſcendi laboribus admiſcendæ ſunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ ſtudium debet in ſcholis florere.

De exercitiis illorum, qui ætate & doctrina provectiores ſunt. Regula in verſione obſervanda.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores ſunt, illuſtres aut orum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & ex Latina in Græcam vertere.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo experimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſariis Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit:

Quorum

Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententiis, & earum figuris, & rerum ordine verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe diligenter, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt. *Repetit in regula.*

Ut autem ſtudioſi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendiſque Græcis cum Latinis imitentur, cum alios ex Apologii, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Univerſitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui reſpondet, diligenter, & attente inter ſe conjungent, conferent, & cum primum aliquid ſcire Græcè cœperint, ad imitandum ſedulo ſibi proponent; quod ſi fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum eſt, diſcent, ſibique comparabunt: ſed etiam Græca facilius intelligent, & diſertius explicabunt. *Quod exemplum in conſpectu habendum & imitandum ſit.*

Sed fortè objiciet aliquis, & eſſe & fuiſſe nonnullos, qui fero admodum, cum quidem ætate provecti eſſent primum literas diſcere cœperint, & tamen illos in utraq; lingua præclaros progreſſus feciſſe. Fateor eſſe ingenia quædam eximia atque illuſtria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exemplo confirmant dicta, πᾶσ ἔχωτι πάντα θέλημα. Amori omnia pervia ſunt: item, *Objectio, & ejus refutatio.*

item, διὰ καχεξείας καὶ φιλοπονίας ἐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic neutri illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. At quemadmodum heroica facta sunt supra regulam, & mediocres homines intra metas regulæ manere debent, ita nemo debet temere talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas, citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevi, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à natura sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, proxtrema usui & communi utilitati tribueretur; quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimmm sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ verò & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpe justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humaniori-

bus

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theologiam, Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferant: vel præpostero ordine incedentes, in linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti sint ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod, ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latinæ & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

Incommoda ex mala institutione proveniæ quæ ratione vitari possunt.

DIXI.